

**A megváltozott szülői felügyeleti jogok gyakorlásának szabályairól
eseti alkalmazásuk tükrében**

dr. Murányiné dr. Perbíró Andrea

„A párkapcsolat akkor is bonyolult dolog, amikor még csak ketten vagyunk benne, ha pedig megszületik az első, második, harmadik gyerek, az mind számos további problémát vet fel. Ilyenkor már nemcsak kettőnk érdekeit kell szem előtt tartanunk, hanem a gyerekekét is, és minden, amit egymással teszünk, hatással lesz az ő életükre és fejlődésükre is.”¹

Bevezető

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény meghatározása szerint kiskorú alatt azt a személyt értjük, aki még nem töltötte be a 18. életévét, kivételt képez ez alól az az eset, amikor a 16. életévét betöltött kiskorú személy a gyámhatóság hozzájárulásával házasságot köt, és ezáltal az aktus által nagykorúvá válik. A 14. életévet még el nem ért gyermek cselekvőképtelen, a 14. életévét betöltött pedig korlátozottan cselekvőképességű.²

A kiskorú gyermeknek feltétlen joga van a gondviselésre, nevelésre, törvényes jogainak és érdekeinek védelmére, mindezek mellett feltétlen joga van a testi, szellemi, lelki és erkölcsi fejlődéséhez, egészséges nevelkedéséhez és jólétét biztosító saját családi környezetben való nevelkedéshez. A gyermek életkorából, fejletlenségéből adódóan nem képes saját életfenntartását biztosítani, gondozásáról, neveléséről, tanítatásáról másoknak kell gondoskodniuk. E feladatok ellátására elsősorban a gyermek szülei hivatottak. A gyermek a családban tanulja meg azokat az alapvető szociális mintákat, amelyek alapján majd ő is megtalálja és elfoglalja a helyét a társadalomban. A szülői felügyelet a gyermek megszületésével a törvény erejénél fogva jön létre mind az anya, mind az apa tekintetében, amennyiben személyük ismert. A szülői felügyelet a szülő és a gyermek közötti családi kötelékből fakadó természetes jogviszony. Bizonyos esetekben azonban hatósági vagy bírósági eljárás hozza létre az anyai, illetve az apai státuszt, úgy mint örökbefogadás, apaság megállapítása iránti per, illetve teljes hatályú apai elismerő nyilatkozat.

A gyermek szüleitől vagy más hozzátartozójától csak saját testi, lelki és szellemi fejlődése érdekében, törvényben meghatározott esetekben és módon választható el. A

---

¹ Vekerdy Tamás: Érzelmi biztonság, Kulcslyuk Kiadó, 2011., 159. oldal

² A polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 2:10. §, 2:11. §, 2:13. §

gyermeket kizárólag anyagi okokból való veszélyeztetettség miatt nem szabad a családjától elválasztani. Az állam kötelezettsége ilyen esetekben, hogy a családon belüli ellátásának feltételeit biztosítsa.

A szülői felügyeleti jog a gyermek szülei számára általános kötelezettséget állít, mely szerint a szülői jogokat kizárólag a gyermek érdekében lehet gyakorolni. A gyermek legfőbb érdeke a testi, értelmi és erkölcsi fejlődésének, valamint személyi és vagyoni jogainak és jogos érdekeinek a biztosítása, és nem a szülői hatalom gyakorlása a gyermek felett. Kétségteljes, hogy a szülő-gyermek jogviszonyban a pozíciók nem egyenlők: a gyermek, bár önálló személyiség, kiszolgáltatott helyzetben van és ez a kiszolgáltatott pozíciója indokolja jogai érvényesítésének jogszabályi úton történő garantálását.³

*A gyermek tehát a szülői felügyeletnek nem passzív tárgya, a szülőnek őt partnernek kell tekinteni.*⁴

Rövid jogtörténeti kitekintés, jogszabályi háttér

A feudális korszakban az ősi társadalom alapegységének számító család, mint magánjogi kategória jelentősége változatlanul fennmaradt. A középkori magyar családjog a családot, mint sajátos vagyontársaságot szabályozta, melynek az élén a családfő (családatya) állt. A család tagjai a férj, a feleség és a gyermekek (saját- és gyámgyermekek). A feleség és a gyermekek atyai hatalom (a feleségre vonatkoztatva: férji hatalom) alá tartoztak függetlenül attól, hogy a törvényes kort elérték vagy sem. Az atyai hatalomból való szabadulás egyben a család, mint vagyontársaság adott gyermekre vonatkozó megszűnését is jelentette. Ha a családatya még azelőtt meghalt, hogy gyermekei a törvényes kort elérték volna, e gyermekek gyámság alá kerültek. Az atyai hatalomtól való szabadulásra a törvényes kor elérését követően az atya halálával, illetve osztállyal volt lehetőség.⁵

A szülői felügyeleti jog gyakorlásának elvei és problémái világszerte jelentős változáson mentek keresztül. „Maga a kifejezés az atyai hatalomból változott először szülői hatalommá, majd szülői felügyeletté, és a közelmúlt nemzetközi dokumentumaiban már

---

3 Filó Erika – Katonáné Pehr Erika: Gyermeki jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem, HVG-ORAC Kiadó, Budapest 2015., 79. oldal

4 Boros Zsuzsa – Katonáné Pehr Erika – Körös András – Makai Katalin – Szeibert Orsolya: Polgári jog – Családjog. Második, átdolgozott, bővített kiadás – HVGORAC, Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2014. 5 majt.elte.hu/Tanszekek/Majt/Magyar%20JogtorteNET/

nem is a „felügyelet” (custody), hanem a szülői „felelősség” (responsibility) szerepel a szülőknek a kiskorú gyermekkel kapcsolatos jogai és kötelezettségei összefoglaló megjelölésére”.⁶

A házassági jogról szóló 1894. évi XXXI. törvénycikk 103. § -a biztosította a szülőnek azt a jogot, hogy a „gondviselésére nem bízott gyermekével” rendszeresen érintkezhetett és nevelését ellenőrizhette. Az érintkezés módját szükség esetén a gyámhatóság állapította meg, mely az érintkezést, kapcsolattartást a gyermek „nyilvánvaló” érdekében ki is zárhatta. Mindez azt jelentette már a XIX. században is, hogy a gondviselő szülőnek a gyermek nevelésére és személyére vonatkozó fontosabb intézkedések megtétele előtt a másik szülő hozzájárulását is ki kellett kérnie. Ettől a jogától a szülőt csak a gyámhivatal és csak a gyermek érdekében foszthatta meg.

„A család – és ezen belül elsősorban a gyermek – sokoldalú védelme olyan alapvető követelmény, amelyet a társadalom joggal támaszt mind a jogalkotással, mind a családjogi perekben folytatott ítélkezési gyakorlattal szemben. Ez a felismerés jut kifejezésre az Alkotmányban, a Családjogi Törvényben és más jogszabályokban”.⁷

A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet (továbbiakban. Gyer.) III. fejezete szabályozza a szülői felügyeleti jogok gyakorlásának a gyámhatóság hatáskörébe tartozó elemeit.

A gyermek érdekeinek a védelmét a jogalkalmazás mindig is fontos feladatának tekintette. A Gyermekek Jogairól szóló, New York-ban, 1989. november 20. napján kelt Egyezményhez (a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény) Magyarország is csatlakozott, amely az 1991. évi LXIV. törvénnyel vált a belső jog részévé.

Mind a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Családjogi Törvény), mind a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény Negyedik Könyve (a továbbiakban: Családjogi Könyv) elsődleges és legfontosabb alapelveként mondja ki a gyermek érdekeinek és jogainak védelmét. A

---

⁶ Az Európai Tanács tevékenysége a családjog területén, Strassburg, 1996., magyarul: Emberi Jogi Füzetek, 1993/3. 4. oldal

⁷ 17. számú Irányelv a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról

gyermek a mindenképp felett álló védendő érték a társadalom számára, melyet a mindenkori jogalkotó is fokozottan szem előtt tartott és tart a mai napig.

A 2014. március 15. napjától hatályos Polgári Törvénykönyv Családjogi Könyvének XVI. fejezetével kezdődően a XIX. fejezettel bezárólag került szabályozásra a kiskorú gyermek feletti szülői felügyeleti jog, mely tartalmilag és terjedelmileg is lényeges változásokat hozott.

Jogrendszerünk szerint jogi értelemben vett *elhagyott gyermek nincs*, a gyermeknek feltétlen joga, hogy érdekeinek a védelméről gondoskodjanak. Mindezek által a gyermek szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll. Ha a szülők már nem élnek, személyük ismeretlen, vagy a felügyelet ellátásában akadályozottak, abban az esetben erre alkalmas más személy (gyám, családba fogadó szülő) látja el a gyermek érdekében a jogok és kötelességek gyakorlását.⁸

Változások a családjog területén

A házasságról, a családról, és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvényt 2014. március 15. napjával felváltó a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény Családjogi Könyve a szülői felügyeletre vonatkozó Címben tartalmilag és terjedelmileg is lényeges változásokat hozott a felügyeleti jogok világosabb szabályozásával. A Családjogi Könyv megteremti a szülői felügyelet valós, tényleges tartalmát.

Az új Ptk. a szülők felelősségét helyezi a középpontba, elsődleges szerepet szánva a szülők megállapodásának, ezáltal erősítve a közös szülői felügyeletet. A szülők között a felügyeleti jogok rendezéséről szól, jóval rugalmasabb kereteket biztosítva a gyermekkel kapcsolatos feladatok megosztásában.

*„Ha az egyik szülő mellett dönt a bíróság a szülői felügyeleti jogok gyakorlása terén, úgy ez a döntés már nem gyermekelhelyezés lesz, hanem olyan döntés, amelynek keretei között az egyik szülőt ruházza fel a bíróság a szülői felügyelet teljes körű gyakorlásának jogával. A gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekről ebben a helyzetben is közösen döntenek”.*⁹

---

⁸ Filó – Katonáné Pehr :Gyermeki jogok, ... 81. oldal

⁹ dr. Visontai- Szabó Katalin: A bizonyítás szempontjai és nehézségei a szülői felügyelet rendezésére irányuló perekben, Családi Jog, HVG-ORAC Kiadó, Budapest XIII. évfolyam 1. szám., 2015. március, 24. oldal

Egyik legszembetűnőbb változás a fentebb már említetten, a szülők vonatkozásában a gyermekelhelyezés fogalmának megszűnése, tekintettel arra, hogy ezentúl a „*gyermekelhelyezés alatt kizárólag azt érti, amikor mindkét szülő alkalmatlan a gyermek nevelésére, a gyermek érdekének biztosítása veszélyeztetve lenne a szülőknél, ezért a bíróság a szülői felügyeleti jogokat és kötelezettségeket egy alkalmas harmadik személyre bízta, vagyis harmadik személynél helyezi el a gyermeket*”.¹⁰ Így a gyermekelhelyezés fogalom immáron kizárólag harmadik személynél történő elhelyezésre szűkül, így a közös szülői felügyeletre vonatkozó együttes kérelem esetén a bíróságnak nem kell a gyermeket elhelyeznie az egyik vagy másik szülőnél. Az egyezség része azonban a gyermek lakóhelyének a kijelölése, mind emellett a szülőknek konkrétan elő kell adniuk a szülői felügyelet tényleges gyakorlásának módját. A gyermekétől külön élő szülőt – akinek természetesen a szülői felügyeleti joga nem szünetel, illetve nincs megszüntetve – a bíróság feljogosíthatja a gyermek gondozásával, nevelésével összefüggő egyes feladatok ellátására, sőt kivételes esetben a vagyonkezelés és a vagyoni ügyekben való törvényes képviselő ellátására.¹¹

A Családjogi Könyv fenti, talán legszembetűnőbb változásához, a gyermekelhelyezés elnevezésének és tartalmának újjászületéséhez kívánok hozzáfűzni sok éves bírósági titkári tapasztalatommal: bár az új Ptk.-val a Családjogi Könyv már három éve felváltotta a Családjogi Törvény gyermekelhelyezés fogalmát, a több, mint ötven éves berögződést nagyon nehéz mind a felek, mind sok vidéki ügyvéd fejében újraértelmezni. A szülői felügyeleti jogok pontos megfogalmazása még mindig homályos, mögötte egyértelműen a gyermekelhelyezést gondolják. Főleg a felek, de sokszor még a jogi képviselők sem értik tisztán, hogy mit is takar a szülői felügyeleti jogok gyakorlása. A Családjogi Törvény egyértelmű határt húzott a két szülő közé, amikor a bíróság elhelyezte a gyermeket az egyik szülőnél. Nem volt kérdés, hogy kinek mi a feladata, egyértelmű volt, hogy inentől kezdve az egyik szülőnél él a gyermek, ő látja el a mindennapokban, míg a másik szülő kéthetente elviszi magához, és jobb esetben fizet egy minimális gyermektartásdíjat. Kialakult a „hétvégi apuka” címke, ami persze annak is köszönhető volt, hogy az esetek 80 %-ban az édesanyához került a gyermek. Apuka többnyire beletörődött ebbe a felállásba, az iskola választásba,

---

10 Makai Katalin: A szülői felügyelet, Polgári Jog - Családjog, HVG-ORAC Kiadó Budapest 2013. 261. oldal,

11 Filó Erika – Katonáné Pehr Erika: Gyermeki jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem, HVG-ORAC Kiadó, Budapest 2015., 81. oldal

külföldre történő költözés kérdésébe esetleg beleszólhatott, de sokkal több joga nem volt a gyermekével kapcsolatban. Ez a több, mint fél évszázados gyakorlat mind a Családjogi Könyvvel, mind a nők változó élethelyzetével, az apák szerepének előtérbe kerülésével, annak fontossága hangsúlyozásával kezdett megváltozni. Véleményem szerint azonban leginkább az iskolázott, magasan kvalifikált, és ezáltal anyagi biztonságban, sőt jólétben élő házaspárok, élettársak esetén tud megvalósulni a külön élő szülők közötti megállapodás akár a közös felügyeletben, akár a megosztott részjogosítványok terén. A váltott gondoskodás is meglátásom szerint olyan anyagi feltételeket kíván meg a szülőktől, ami csak keveseknek adatik meg. Gondolok itt arra, hogy válás esetén is maradjon két különálló, és olyan paraméterekkel rendelkező ingatlan, amelyben a gyermek otthon érzi magát, saját szobája van mindkettőben, külön ruházattal, játékokkal, tanszerekkel, vagyis mindkét szülő legalább hasonló körülményeket tudjon teremteni, hogy a gyermek a lehető legkevesebb hátrányt érezze. Olyan észak-európai gyakorlatról is hallottam, ahol a közös családi házban, a régi „otthon” -ban maradnak a gyerekek, és a szülők meghatározott időközönként felváltva odaköltöznek, amíg a másik szülő egy külön ingatlanban lakik. Ez a megoldás nagyon jól hangzik, egy közeli ismerősöm fel is vetette, amikor a válás gondolatát fontolgatta. Ténylegesen átgondolva ezt a megoldást, már nem olyan egyszerű a kivitelezése: egyrészt igen erős anyagi vonzata van -három vagy minimum kettő ingatlant fenntartani gond nélkül - , és olyan mértékű együttműködést követel meg mindkét szülő részéről – ki, mennyi költséget fizet a „régiben” költségeiből, ki, mennyit fogyaszt ott, stb. - ami szerintem, ha már fennállna a szülők részéről már nem is akarnának elválni egymástól.

A külön élő szülők közötti közös felügyeleti jogok gyakorlását sokszor a válás okait kiváltó harmadik fél megléte is akadályozhatja, esetlegesen a további gyermekek, a más városba költözés fizikai távolsága miatt felmerülő technikai problémák. Sem az Egri Járásbíróság, sem a jelenlegi munkavégzésem helye szerinti Gyöngyösi Járásbíróság gyakorlatában nem találkoztam az elmúlt három év alatt a közös felügyelet bíróság általi megállapításáról, vagy a részjogosítványok egymás közötti megosztásáról. Mindez azt jelenti számomra egyrészt, hogy még mindig nem kristályosodott ki sem a bírák, sem a jogi képviselők számára a közös felügyelet lehetősége és lényege, másrészt a felek az esetek többségében nemcsak fizikailag, hanem földrajzilag is jelentősen eltávolodnak egymástól, ami természetesen ezt a megoldást kivitelezhetetlenné teszi.

Újdonság a Családjogi törvényhez képest, hogy a Negyedik Könyvben a jogalkotó külön pontban rögzíti a gyermekétől külön élő szülő jogait és kötelezettségeit, melyek a korábbinál jóval szélesebb körűek lettek. Ez a részletesebb szabályozás talán megkönnyítheti, és legfőképpen megnyugtathatja a külön élő szülőket, abban hogy továbbra is a gyermekük életének részesei maradnak, beleszólásukat a gyermek életét érintő leglényegesebb döntésekbe a törvény garantálja.

Fontos új elem továbbá a gyámhatóság hatáskörének lényeges bővülése a szülői felügyeleti jogokkal kapcsolatos vita esetére akár együtt, akár külön élnek a szülők. E tekintetben tehát a bírói hatáskör megszűnik.

A szülők együttműködésének biztosítása érdekében, mind a bíróság, mind a gyámhatóság részére lehetővé teszi, hogy – ha a megegyezésre a lehető legkisebb esélyt látják – a feleket közvetítői eljárásban való részvételre kötelezzék.¹² A mediáció igénybe vételével a házassági bontóper előtt vagy alatt is lehetőségük van a feleknek, hogy a kapcsolatuk, illetve az egyes kérdések rendezésére önkéntes alapon, illetve a bíróság javaslatára megoldást találjanak. Mindemellett a kötelező közvetítői eljárás igénybe vételének eseteiről is rendelkezett a jogalkotó, amikor a szülői felügyelet gyakorlása, a kapcsolattartás és a gyermek érdekét szolgáló szükséges együttműködés biztosítása érdekében közvetítői eljárás igénybe vételét rendelheti el a szülők részére.¹³

A közvetítői eljárás lehetőségének megjelenését rendkívül kedvező változásnak érzem a szülői felügyelet és a kapcsolattartás rendezése iránti pereknél. A közvetítői eljárások 90 %-át a családjogi perek adják, ami nem véletlen, ugyanis ezek a perek szólnak a felek számára legfontosabbokról, a gyermekekről. Itt lehet a legtöbbet segíteni, kicsit pszichológusnak lenni egy kívül álló harmadik személynek. Én magam is elvégeztem a bírósági közvetítői akreditált képzést a Magyar Igazságügyi Akadémián, így saját véleményként elmondhatom, hogy nem könnyű feladat az egymással haragban, megbántottságban, megcsalásban lévő házastársakat úgy megnyitni egymás felé és a harmadik segítő felé, hogy az tényleg eredménnyel záruljon. Meggyőződésem, hogy nem mindenki alkalmas erre a feladatra, hatalmas empátia, lelki nyugalom szükséges

---

12 dr. Kőrös András: Az új Ptk. Családjogi Könyve – a 2013. évi V. törvény és a Szakértői javaslat összevetése 2. rész., Családi Jog, HVG-ORAC Kiadó, Budapest XI. évfolyam 4. szám., 2013. december, 4-5. oldal

13 Ptk. 4:22. §, 4:172. §., Pp. 148. § (2) bekezdés

hozzá, és mindemellett magas szintű érzelmi intelligencia. Maga az intézmény véleményem szerint nagyon hasznos. Még szélesebb körben kellene élniük a családjogi pereket tárgyaló bírácoknak a lehetőséggel, hogy tájékoztassák és kötelezzék a feleket erre az eljárásra, mert veszíteni nem veszítenek vele semmit, csak nyerhetnek és legfőképpen a gyermekek nyerhetnek vele, ha a szülei „sárdobálás” nélkül, lenyugodva, egymás szükségleteit figyelve egyeznek meg az ő sorsukról.

Jogeset I.

A felek élettársi kapcsolatából 2012. augusztus 1. napján D. nevű lánygyermek született. A felek utolsó közös lakóhelyük V. megyében volt, ahonnan a kapcsolat megszakadását követően a felperesi anya H. megyébe költözött a közös kiskorú gyermekkel a felperes szüleihez. Ezt követően a kiskorúról folyamatosan a felperes gondoskodott, az alperes részben anyagi, részben munkahelyi elfoglaltságai és zenekari fellépései miatt az életközösség megszakítását követően nem rendszeresen tartotta a kapcsolatot a gyermekkel, bár tartásához anyagilag rendszeresen hozzájárult. Az alperesnek a D. nevű kiskorú gyermekén kívül egy másik kapcsolatából származó kiskorú gyermek tatásáról is gondoskodnia kell havi 25.000,- Ft értékű tartásdíj megfizetésével. A felperes keresetében kérte, hogy a közös kiskorú gyermek vonatkozásában a szülői felügyelet teljes körű gyakorlására őt jogosítsa fel a bíróság, valamint havi 50.000,-Ft gyermektartásdíj fizetésre kötelezze az alperest. Az alperes ellenkérelmében hozzájárult ahhoz, hogy a kiskorú gyermek vonatkozásában a szülői felügyeleti jogokat teljes körűen a felperesi édesanya gyakorolja, ugyanakkor a felperes tartásdíj iránti igényét havi 25.000,- Ft erejéig ismerte el. Ezen túlmenően viszontkeresetet terjesztett elő a gyermekkel való folyamatos és időszakos kapcsolattartásának szabályozása iránt, melyet az elvitel jogával, saját tartózkodási helyén kívánt gyakorolni. A felperes a tartásdíj iránti igényét az eljárás során módosította havi 25.000,- Ft-ra. A bíróság az alperes kérelmére ideiglenes intézkedésben szabályozta a kapcsolattartást közte és a kiskorú között a viszontkeresetében foglaltaknak megfelelően. Az ideiglenest a másodfokú bíróság végzésével helybenhagyta. A bíróság a következő kitűzött tárgyaláson a kapcsolattartás vonatkozásában elrendelte a kötelező közvetítést és a per tárgyalását felfüggesztette. A közvetítői eljárás során a felek között megállapodás jött létre, melynek értelemben a felek az apa és a gyermek közötti kapcsolattartás szabályait elfogadták az ideiglenes intézkedésben foglaltak szerint. Az újraindult per során a felek egyező nyilatkozata szerint született egyezség a szülői felügyelet gyakorlása és a

gyermektartásdíj megfizetése tekintetében. Az apa és a gyermek közötti folyamatos és időszakos kapcsolattartást a bíróság a közvetítői eljárás során létrejött megállapodásban foglaltak szerint szabályozta. Az ítélet ellen a felek nem éltek fellebbezéssel.

Amint a fenti jogeset is világosan mutatja, a közvetítői eljárásban a felek valódi szükségleteiket sikeresen tudták egymáshoz közelíteni. A felek tartózkodási helye közötti jelentős földrajzi távolság és a felek anyagi lehetőségei miatt a kapcsolattartás szabályai terén kezdetben jelentkező ellentétek a közvetítői eljárás során elsimultak, a felek megnyíltak egymás nehézségei felé, és a közös gyermekük érdekét helyezték saját sértettségük elé, ami sikeres megállapodáshoz vezetett.¹⁴

A Családjogi Könyv megszünteti a szülő-gyermek viszonyban az indokolatlan állami beavatkozást. Megszűnik a szülőnek a gyermek értéktárgyaira vonatkozó „beszolgáltatási” kötelezettsége, amit a jövőben csak a vagyonkezelési kötelezettség megsértése esetén, szankciós jelleggel lehet alkalmazni.¹⁵

Differenciáltabban és részletesebben kerül szabályozásra a Családjogi Könyvben a szülői felügyeleti jog szünetelése és megszűnése. Ugyanakkor ebben a könyvben kapott helyet a családba fogadás intézménye is.

A bíróságok részére 2014. március 15-ig – a Családjogi Könyv hatályba lépéséig – a gyermekelhelyezésnél irányadó szempontokkal kapcsolatban a 17. számú Irányelv nyújtott megfelelő eligazodást. Az új Ptk. eltérő fogalomrendszere miatt azonban a Kúria Polgári Kollégiumának 1/2014. számú PJE határozata meghaladottnak nyilvánította, így a továbbiakban nem alkalmazható. Az Irányelv kiiktatása és az új szabályozás ellenére a gyermekelhelyezés elsődleges szempontja továbbra is a gyermek mindenképp felett álló, vagy inkább legfőbb érdeke.¹⁶ Az Irányelvben foglalt azon elvek, miszerint a gyermek érdekének elsődlegessége, a szülők alkalmasságának vizsgálata, az érzelmi kötődés és fontos említeni a testvérkapcsolatot, álláspontom szerint megkérdőjelezhető, hogy ne lennének továbbra is alkalmazhatóak a családjogi perekben.

---

¹⁴ Gyöngyösi Járásbíróság 8.P.20.850/2016/6. számú jogerős ítélete alapján

¹⁵ Boros Zsuzsa – Katonáné Pehr Erika – Körös András – Makai Katalin – Szeibert Orsolya: Polgári jog – Családjog. Második, átdolgozott, bővített kiadás – HVGORAC, Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2014.

¹⁶ dr. Visontai-Szabó: A bizonyítás szempontjai ... 25. oldal

A régi Családjogi Törvény alapján a különélő szülők esetén a szülői felügyeletet az a szülő gyakorolta, akinél a gyermeket elhelyezték, kivéve, ha a bíróság közös szülői felügyelet gyakorlását rendelte el, illetve a szülők ez irányú egyezségét jóváhagyta. Ha a gyermek nem a szülőknél, hanem másnál, harmadik személynél, például egyik nagyszülőnél lett elhelyezve, abban az esetben a szülők megegyezhettek abban, hogy melyikük gyakorolja a szülői felügyelet azon részjogosítványait, amelyeket a harmadik személy gyámként nem gyakorolhat. Amikor a közös szülői felügyelet gyakorlása során a szülők együttműködése megingott, sőt megromlott, a közös szülői felügyeletet a bíróság kérelemre megszüntette, feltéve, ha a megszüntetés a gyermek érdekében állt és fejlődését nem veszélyeztette.

A szülői felügyelet gyakorlásának legfőbb elvei:

Alapelvi szintű szabály a szülők együttműködési kötelezettsége a szülői felügyeleti jogok gyakorlása során akár együtt élő, akár külön élő szülőkről van szó. A szülők konfliktusainak, személyes sérelmeinek háttérbe szorítása minden esetben elengedhetetlen közös kiskorú gyermekük megfelelő testi, szellemi, és erkölcsi fejlődése érdekében. Ez az együttműködési kötelezettség azonban nem egyenlő azzal, hogy minden esetben együtt döntenek a szülők. Amennyiben ugyanis a felügyeleti jogok teljességét az egyik szülő gyakorolja kizárólagosan, és a másik szülőnek csak a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben van közös döntési felelőssége, az ebbe a körbe nem tartozó kérdések tekintetében az együttműködés a ténylegesen gondozó szülő részéről csak tájékoztatási kötelezettséget jelent.¹⁷

Abban az esetben, amikor a külön élő szülők a szülői felügyeleti jogok közös gyakorlásában állapotodnak meg, az azonnali döntést igénylő helyzetekben a gyermekkel együtt élő szülőnek egyedüli döntési joga van a másik szülő azonnali értesítése, illetve tájékoztatása mellett garantálva ezzel a felek közötti együttműködést.

Kiemelten hangsúlyozandó a szülők közös felelőssége és egyenjogúsága a jogok és kötelezettségek terén, ami a szülők jogainak és kötelezettségeinek egyenlőségét jelenti. Nincs különbség a felügyeleti jogok és kötelezettségek tekintetében attól függően, hogy a szülők házastársak, élettársak (voltak), vagy közöttük még ilyen kapcsolat sem áll(t) fenn.

---

¹⁷ Ptk. 4: 174. §

Mindkét szülőnek egyaránt joga és kötelezettsége a családban élő gyermekeik védelme, egészséges fejlődésük biztosítása, mindebből következik, hogy a házastársak jogai és kötelezettségei egyenlőek. Sem a jogok, sem a kötelezettségek terén nem illeti előjog tehát egyik házastársat sem. Az egyenjogúság jegyében egyaránt felelősek a gyermek ellátásáért, a neveléssel kapcsolatos feladatok teljesítéséért.¹⁸

Amikor a szülők nem tudnak közös nevezőre jutni, akkor viszont vitájukban - a gyermek érdekét szem előtt tartva – a gyámhatóság dönt.

A Családjogi Könyv kiemeli a szülők azon kötelezettségét a korábbiaknál nagyobb hangsúllyal – figyelemmel a Gyermekeji Egyezmény 12. cikkében foglaltakra is – miszerint a szülők kötelesek tájékoztatni, illetve bevonni a gyermeket az őt érintő, a vele kapcsolatos döntési folyamatokba, figyelemmel arra, hogy a szülői felügyeletről, a kapcsolattartásról szóló döntésnek a gyermek nem a tárgya, hanem aktív szereplője. Az ítélőképessége birtokában lévő gyermeket biztosítaniuk kell arról, hogy az őt érintő kérdésekben véleményt nyilvánítson, és véleményét korára és érettségére tekintettel figyelembe is vegyék.

*„A bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik annak megítélése, hogy a gyermek ítélőképessége birtokában van-e a tartózkodási helyének meghatározása kérdésében, és milyen súllyal történik véleményének figyelembevétele. A gyermek véleménynyilvánítása az őt (is) érintő eljárásokban nem abszolút gyermeki jog, értékelése jogszabályi feltételek – életkor, érettség, ítélőképesség – függvénye. Nem is kötelezettség, így nem kényszeríthető ki; egy lehetőség, melyre indokolt esetben módot kell adni”.*¹⁹

„A magyar családjogi szabályozás nem határozza meg, hogy hány éves kortól ítélőképes a gyermek. A pszichológia szerint a bírói meghallgatás az iskoláskorú, második osztályos, hat-nyolc éves gyermekek csoportjától kezdve megengedhető²⁰, hiszen addigra már kifejlődnek a kiskorú logikai képességei, valóságérzékelése és

---

18 dr. Bencze Lászlóné–dr. Brávác Ottóné–dr. Csiky Ottó–dr. Filó Erika–dr. Katonáné dr. Pehr Erika – dr. Kőrös András–dr. Makai Katalin–Piros Zsuzsanna–dr. Somfai Balázs–dr. Szeibert Orsolya–dr. Szócs Tibor: A Családjog kézikönyve 2007., HVG-ORAC, Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest 2007., 642. oldal

19 dr. Szeibert Orsolya: A gyermek meghallgatása és a jogellenes gyermekelvitel, Családi Jog, 2009. 4. szám, 30-32. oldal

20 dr. Kozák Henriett: A gyermek bíróság által történő meghallgatásának gyakorlata, Családi Jog, 2011. 1. szám, 25. oldal

*erkölcsi irányítúje alkalmassá teszi olyan vélemény kialakítására, amit nem lehet figyelmen kívül hagyni”.*²¹

A Családjogi Könyv előírja, hogy a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perekben a gyermek meghallgatására indokolt esetben, illetve amennyiben ő maga kifejezetten kéri közvetlenül vagy közvetve, azaz pszichológus szakértő közreműködésével kell sort keríteni.²²

A tizennegyedik életévét betöltött gyermek szülői felügyeletére és elhelyezésére vonatkozó döntés csak egyetértésével hozható, kivéve, ha választása a fejlődését veszélyezteti.

Bizonyos esetekben, így a gyermek taníttatásával, iskolájának megválasztásával kapcsolatban a gyermek és a szülők közös döntését kívánja a törvény. Vannak olyan esetek is amikor a gyermek önállóan hozhat döntést. Így a 14. életévét betöltött gyermek a sorsát, státuszát érintően önállóan tehet nyilatkozatot.²³

A Gyermekjogi Egyezmény is előírja az abban részes államok számára, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermek számára biztosítsák azt a jogot, hogy minden őt érdeklő kérdésben szabadon kinyilváníthassa véleményét, a gyermek véleményét, figyelemmel korára és érettségi fokára kellően tekintetbe kell venni. Lehetőséget kell továbbá adni a gyermeknek arra, hogy bármely olyan bírói vagy közigazgatási eljárásban, amelyben érdekelt közvetlenül, vagy képviselője útján az eljárási szabályoknak megfelelően meghallgassák.²⁴

A szülői felügyeleti jog gyakorlásának külső kontrollját a hatósági beavatkozás jelenti, a korábbiakhoz képest azonban szűkebb körben, melyet a Családjogi Könyv 4:149 § szabályoz. Kizárólag a gyermek érdekeinek biztosítása érdekében a bíróság vagy más hatóság a törvényben meghatározott, és csak kivételes és indokolt esetben és mértékben korlátozhatja.

---

21 dr. Bucsi Ágnes: A gyermek meghallgatása az őt érintő eljárásokban – egy alapelv érvényesülése a magyar joggyakorlatban I. rész, Családi Jog, 2011. 2. szám, 20. oldal

22 Ptk. 4: 148. §

23 Boros Zsuzsa – Katonáné Pehr Erika – Kőrös András – Makai Katalin – Szeibert Orsolya: Polgári jog – Családjog. Második, átdolgozott, bővített kiadás – HVGORAC, Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2014., 266. oldal

24 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20. napján kelt Egyezmény kihirdetéséről

A családon belüli kontrollt a gyermeki jogok jelentik.

A gyermek érdekében történő szükséges beavatkozást, úgy mint a szülői felügyeleti jog korlátozását, illetve megszűnését eredményezheti, ha a gyermeket a gyámhatóság a szülő elhanyagoló, vagy veszélyeztető magatartása miatt nevelésbe veszi és ezáltal a szülő felügyeleti joga szünetel²⁵, vagy amikor a szülő saját felróható magatartásával gyermeke javát, fejlődését súlyosan sérti vagy veszélyezteti és ezért a felügyeleti jog bírósági megszüntetésére kerül sor.²⁶

*A hatósági beavatkozás lehetséges eseteinek törvényben történő rögzítése és kivételességének elve összhangban áll az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény 8. Cikkében foglaltakkal.*²⁷

„... amiről Ti most itt vitatkoztok, az az ÉN ÉLETEM!!!”²⁸ - békítés - mediáció

A szülők életközösségének megszűnése, vagy házasságának felbomlása a gyermek életét, lelki fejlődését jelentősen befolyásoló esemény. A gyermek életében bizonytalanságot, válságot idézhet elő, egész életére kiható módon befolyásolhatja személyiségfejlődését. A gyermek ugyanis továbbra is mindkét szülőjével, családban szeretne élni. Mind a szülőknek, mind a bíróságnak, a gyámhatóságnak arra kell törekednie, hogy a lehető legkisebb megrázkódtatással járjon a gyermek számára a szülők házasságának felbontása. A gyermek családban történő nevelkedésének legfőbb érdekét szem előtt tartva kell a bíróságnak arra törekednie, hogy erősítse a gyermek sorsáért való szülői felelősséget. *Kívánatos, hogy a bíróság a figyelmet a házastársi kapcsolat, a család, a szülő és a gyermek közötti viszony emberi oldalaira, e kapcsolat sokoldalú, érzelemgazdagító, az emberi életet kiteljesítő szerepére irányítsa.. Ezeknek és más körülményeknek a feltárásával a bíróság a feleket arra a megfontolásra készítheti, hogy a gyermekük érdekében – de saját érdekükben is- kíséreljék meg a családi életük helyreállítását.*²⁹

---

25 Ptk. 4:186. § (1) bekezdés g.) pont

26 Ptk. 4: 191. § (1) bekezdés a.) pont

27 Boros Zsuzsa – Katonáné Pehr Erika – Kőrös András – Makai Katalin – Szeibert Orsolya: Polgári jog – Családjog. Második, átdolgozott, bővített kiadás – HVGORAC, Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2014., 267. oldal

28 dr. Németh Rita pszichológus: „Egy 10 éves kislány véleménye szülei bontóperében”

Amikor a házasfelek a kapcsolatuk teljes és helyrehozhatatlan megromlására figyelemmel határozottan és eltökélten kérik a házasságuk felbontását, a bíróságnak a gyermek érdekeinek elsődlegességét szem előtt tartva a békés, vagy legalábbis a lehető legnagyobb megbékélést nyújtó döntésre kell törekedni a szülői felügyeleti jogok gyakorlásának kérdésében. Ennek különösen fontos eszköze a bírósági eljárásban alkalmazott békítés és közvetítés, vagyis a mediáció, vagy a gyámhatósági eljárásban is lefolytatható közvetítői eljárás.

A bírósági közvetítés alkalmazásának szilárd bázisát az új Polgári Törvénykönyv Családjogi Könyvében a házassági bontóperben és a szülői felügyeleti jog gyakorlásának rendezésében, tehát az anyagi jogi szabályokban való megjelenése teremtette meg. A bíróság a per folyamán is tájékoztathatja a feleket a közvetítői eljárás igénybevételének lehetőségéről. A szülői felügyeleti jog rendezése iránti perben a bíróság indokolt esetben kötelezheti is a szülőket, hogy a szülői felügyelet megfelelő gyakorlása és az ehhez szükséges együttműködésük biztosítása érdekében közvetítői eljárást vegyenek igénybe. A bíróság abban az esetben hívja fel a felek figyelmét erre az alternatív vitarendezési módra, amely ügyben előreláthatólag sikeres lesz a közvetítői eljárás. Annak érdekében, hogy ez ne csak formális és éppen ezért, hatástalan figyelmeztetés legyen, csak olyan esetben kell a bírónak a feleket kioktatnia, amikor maga is lát esélyt arra, hogy a jogvita békés úton, közvetítő igénybevételével rendezhető.

A közvetítői eljárás szabályait a közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény tartalmazza.

A szülői felügyeleti jog tartalma:

A Családjogi Könyv 4:146. § (2) bekezdése határozza meg a szülői felügyelet tartalmát. A szülői felügyelet a kiskorú gyermek neve meghatározásának, gondozásának, nevelésének, tartózkodási helye meghatározásának, vagyona kezelésének, törvényes képviselőjének jogát és kötelezettségét, a gyám nevezésének és a gyámságból való kizárásának a jogát jelenti.

---

29 dr. Bencze Lászlóné–dr. Brávác Ottóné–dr. Csiky Ottó–dr. Filó Erika–dr. Katonáné dr. Pehr Erika – dr. Kőrös András–dr. Makai Katalin–Piros Zsuzsanna–dr. Somfai Balázs–dr. Szeibert Orsolya–dr. Szócs Tibor: A Családjog kézikönyve 2007., HVG-ORAC, Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest 2007., 642. oldal

A gyermek nevének meghatározását a korábbi Családjogi Törvény is a gyermek sorsát lényegesen érintő kérdések körében szabályozta a gyermek nevének megváltoztatása mellett. A szülők egyik első közös döntése a gyermek nevének meghatározása, amely részjogosítvány megilleti azt a szülőt is aki a gyermekétől külön él, tehát erről a szülőknek közösen kell megállapodniuk. Ha a szülők nem tudnak megállapodni a gyermek nevének – akár családi, akár utónevének vagy mindkettő – meghatározásában, akkor a gyámhatóság döntése szükséges. A gyámhatóság abban az esetben köteles dönteni, ha a gyermek nevééről, ha a szülői felügyeletet közösen gyakorló szülők a gyámhatóság felhívása ellenére sem döntenek, illetve nem jelentik be a megállapodásukat újszülött gyermekük nevééről.³⁰Családjogi Könyv a gyermek nevének meghatározását a szülők házasságkötéséhez nem kapcsolja, így viselheti mindkét szülője születési családi nevét, illetve azok összekapcsolt formáját is, annak ellenére is, hogy a szülők a nevüket nem összekapcsolt formában viselik. A házasságban született gyermekek azonban kizárólag azonos családi nevet viselhetnek.³¹Meg kell említenünk még azt az esetet, amikor nincs olyan személy, akit a gyermek apjának lehet tekinteni, ilyenkor az anya születési vagy házasságkötéssel szerzett családi nevét viseli a gyermek, de az anya kezdeményezheti a gyámhatóságnál a képzelt apa anyakönyvi bejegyzését is. A kodifikáció során a jogalkotó a képzelt apa bejegyzését nem találta jó megoldásnak, így ezen bejegyzést csak a talált gyermek vonatkozásában nem ellenezte, tekintettel arra, hogy *a képzelt apa nem életszerű, nem szolgálja a gyermek érdekét. A fiktív apa nem fizet tartásdíjat, nem alakul ki szülő-gyermek viszony, stb.*³²

A gyermek gondozása, nevelése, taníttatása talán a leglényegesebb rész jogosítványai a szülői felügyeletnek, tekintettel arra, hogy a nevelés és gondozás elsősorban a szülők kötelezettsége. Ez a részjogosítvány jelenti a szülő által a gyermeknek a természetben nyújtott ellátását, vele történő foglalkozást, a lakhatás biztosítását, a taníttatást, szükség esetén pedig a gyógyíttatását. *A szülők a gyermek gondviselése során rájuk háruló sokrétű feladatnak a legjobban akkor felelnek meg, ha annak ellátása során egymást segítik, erőfeszítéseiket egyesítik.*³³ A szülők jogosultak a gyermek nevelésének módját megválasztani, és a gyermekkel együtt közösen dönthetik el – a gyermek képességei figyelembevételével – hogy milyen életpályára készüljön. A gyermek nevelésének,

---

30 A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet (továbbiakban. Gyer.) 21. §

31 Ptk. 4:150. §

32 Filó – Katonáné Pehr: Gyermeki jogok, szülői felelősség ... 82. oldal

33 Filó – Katonáné Pehr: Gyermeki jogok, szülői felelősség ... 86. oldal

gondozásának igen lényeges eleme a taníttatásának, illetve életpályájának kialakítása, meghatározása, melyben, mint a gyermek jövőjét jelentősen befolyásoló döntésben a szülők komoly együttműködése és támogatása szükségszerű. A gyermek taníttatásával, iskolájának megválasztásával kapcsolatban a szülői és a gyermek közötti vitában a gyámhatóság dönt kérelemre.³⁴

A gyermek gondozásának, nevelésének alapvető helyszíne a szülők és a gyermek közös otthona, ami természetesen a szülő lakása, lakóhelye. Ezt erősíti meg a Családjogi Könyv azon rendelkezése, mely szerint a házastársak kiskorú gyermekének lakáshasználatát a házastársi közös lakásban kell biztosítani.³⁵ A gyermek tartózkodási helyének meghatározásánál alaptételként mondja ki a jogszabály, hogy a gyermek lakása a szülők állandó lakása, ami akkor is érvényes, ha a gyermek átmenetileg nem él a szüleivel, ideiglenesen máshol tartózkodik (ideiglenes lakás, kollégium, gyámhatósági elhelyezés valamely otthonban stb.), így biztosítható a szülők közötti vita esetén is a gyermek lakhatóságának folyamatossága, mivel a lakáshasználat joga, mint családtagot illeti meg.³⁶ A szülői ház elhagyása, melynek oka lehet a továbbtanulás, továbbképzés, munkavállalás, önmagában nem érinti a szülői felügyeletet – a gondozás és nevelés kivételével – az továbbra is fennállhat, szünetelhet vagy részben szünetelhet. Ha a szülők között vita támad a gyermeknek a szülők tartózkodási helyén kívüli hely kijelölésében, akkor kérhetik a gyámhatóság döntését ebben a kérdésben is. A gyermek huzamosabb ideig történő külföldi tartózkodásának alapfeltétele mindkét szülő egyetértése. Ha a szülők meg tudnak a kérdésben egyezni, teljes körű egyetértés van közöttük akkor a gyámhatóság jóváhagyására nincs szükség.³⁷ A törvény külön nevesíti azt az esetet, amikor a korlátozottan cselekvőképes, a 16. életévét már betöltött kiskorú kívánja elhagyni szülei beleegyezése nélkül, de a gyámhatóság jóváhagyásával a szülők lakhelyét, vagy az általuk kijelölt tartózkodási helyet. Mindez természetesen akkor valósulhat meg, amennyiben az a gyermek érdekeit nem sérti.³⁸ A gyámhatóságnak a döntése során már nem azt kell mérlegelnie, hogy a szülői ház elhagyása a gyermek érdekében áll-e, hanem hogy ez a lépés a gyermeki érdekekkel nem ellentétes-e.

---

34 Gyer. 26. §

35 Ptk.4: 76. § (2) és (3) bekezdés

36 Filó – Katonáné Pehr: Gyermeki jogok, szülői felelősség ... 87. oldal

37 Ptk. 4: 152. § (5) bekezdés

38 Ptk. 4:152. § (4) bekezdés

A gyermek vagyonának kezelése, mint a felügyeleti jogok egyre fontosabb részterülete – bár alapvetően nem mutat nagy eltérést a régi Családjogi Törvénytől ugyanakkor - a Családjogi Könyv alapelveivel, szellemiségével összhangban a korábbinál nagyobb teret enged a szülői önállóságnak, szűkebb körre korlátozva a hatósági beavatkozás lehetőségét.

Fő szabály szerint: *A szülői felügyeletet gyakorló szülők joga és kötelezettsége, hogy gyermekük minden olyan vagyonának kezelése, amely a törvény szerint nincs kivéve a kezelésük alól.*³⁹ Ebben az esetben is egyenlőek a szülők jogai és a kötelezettségei. Ha a kiskorú olyan kikötéssel kapott vagyont, hogy azt a szülei nem kezelhetik, az természetesen nem jelenti azt, hogy ez a vagyon felügyelet nélkül marad. A fenti jogszabályhely kimondja továbbá – részben a Gyer. szabályait is beemelve – hogy ilyen esetben a gyámhatóság a vagyon kezelésére vagyonkezelői gyámot rendel ki a gyermek részére, figyelembe véve a vagyont juttató szándékát is.⁴⁰ A szülők kezelése alól kivett vagyonnak minősül továbbá az a vagyon is, amivel a gyermek maga rendelkezik, ilyen a korlátozottan cselekvőképes gyermek munkával szerzett jövedelme, azt szabadon felhasználhatja, annak erejéig akár kötelezettséget is vállalhat, valamint az a vagyon amit a szülő a gyámhatóságnak átadott. A szüleivel közös háztartásban nevelkedés esetén pedig a szülők igényelhetik a háztartás költségeihez való hozzájárulást. Amennyiben a gyermek szükségleteit a munkával szerzett keresménye fedezi, abban az esetben a gyermektartásra való rászorultsága nem vélelmezhető. Ha azonban mindez nem elegendő, és a szülők saját tartásuk korlátozásával sem képesek a tartást biztosítani, akkor a szülők a gyermek vagyonát igénybe vehetik.⁴¹

A szülők gyermekük vagyonának kezelése során a rendes vagyonkezelés szabályai szerint kötelesek eljárni, ugyanazzal a gondossággal, mint saját vagyoni ügyekben, biztosítékadási és számadási kötelezettség nélkül. A szülők vagyonkezelői jogának korlátozását jelenti, amennyiben kötelezettségüket súlyosan sértő módon nem teljesítik, a gyámhatóság indokolt esetben intézkedéseket tesz a vagyon megóvása érdekében: elrendelheti az átadást, biztosítékadásra kötelezést, vagyonfelügyelet alá vonhatja, számadásra kötelezheti a szülőket, a szülőktől a vagyonkezelés és a vagyoni ügyekben való képviselt jogát egye vagyoni ügyekre vagy az ügyek meghatározott csoportjára

---

39 Ptk.4:155 § (2) bekezdés

40 Gyer. 26/A. § (2) bekezdés

41 Filó – Katonáné Pehr. Gyermeki jogok, ... 99. old

nézve korlátozhatja, vagy megvonhatja.⁴² Ezen intézkedések közül a gyámhatóság azt alkalmazza, - sőt egyidejűleg több intézkedés alkalmazását sem zárja ki a törvény - amellyel a legnagyobb biztonsággal megóvható a gyermek vagyona.

A szülők általános beszolgáltatási kötelezettsége - a gyámhivatal részére - azonban a Családjogi Könyvvel megszűnik, a vagyon állagáról is csak a kezelés megszüntekor kötelesek számot adni.

A szülők meghatalmazást adhatnak egymásnak arra, hogy a gyermek vagyonát az egyik szülő a másik helyett kezelje.⁴³ Ha a gyermek érdekei indokolják, a szülői felügyeletet közösen gyakorló szülők közül megállapodásuk hiányában a gyámhatóság kijelölheti azt a szülőt, aki a gyermek vagyonának egyedüli kezelője lesz. Ilyen egyedüli szülői vagyonkezelőről beszélünk akkor is, ha a bíróság egyrészt csak az egyik szülőt jogosítja fel a teljes szülői felügyeleti jog gyakorlására, másrészt ha a különélő szülőt jogosítja fel kivételesen a vagyonkezelés teljes körű gyakorlására.⁴⁴

A szülői felügyelet tartalmának része a gyermek törvényes képviselőjének joga. A kiskorú gyermek korára tekintettel általában nem képes érdekeit önállóan érvényesíteni, azoknak megfelelő döntést hozni. Jogainak és érdekeinek biztosítására képviselőre van szüksége. Változatlan szabály, hogy a szülő törvényes képviselője fő szabályként gyermekének mind személyi, mind vagyoni ügyeire kiterjed. A vagyonkezelői joggal nem rendelkező szülő értelemszerűen a gyermek vagyoni ügyeiben törvényes képviselőként sem járhat el.⁴⁵

A szülő törvényes képviselői joga alapján a gyermek helyett és nevében jogügyletet létesít, és jognyilatkozatot tesz, a gyermek jogügyleteihez és jognyilatkozatihoz hozzájárul vagy azokat jóváhagyja.⁴⁶

A szülői felügyeletet együttesen gyakorló szülőket a képviselt joga is együttesen illeti meg. A szülők meghatalmazást is adhatnak egymásnak a gyermek vagyoni ügyeiben való képviselő ellátására. A forgalom biztonságára tekintettel azonban a törvényhozásunk az ügyletek bizonyos kategóriájában felállítja a meghatalmazás vélelmét, mely szerint a gyermeket képviselő szülőt a mindennapi életben előforduló

---

42 Ptk. 4:159. §

43 Ptk. 4:156. § (1) bekezdés

44 Filó – Katonáné Pehr: Gyermeki jogok, szülői felelősség ... 98. oldal, Ptk. 4:168. § (2) bekezdés

45 Boros – Katonáné Pehr – Kőrös – Makai – Szeibert: Polgári jog – Családjog. Második, átdolgozott, bővített kiadás – HVGORAC, ... 284. oldal

46 Filó – Katonáné Pehr: Gyermeki jogok, ... 103. old

kisebb jelentőségű vagyoni jogi ügyleteknél jóhiszemű harmadik személyek olyannak tekinthetnek, mint aki a másik szülő meghatalmazottjaként jár el.⁴⁷

A szülő törvényes képviselői joga, ahogy már korábban is említésre került, nem abszolút, nem terjed ki egyformán a gyermek minden személyi és vagyoni ügyére. Bizonyos esetekben a jogszabály a már korlátozottan cselekvőképes kiskorú saját nyilatkozatát kívánja meg, melyek képviselőt nem igényelnek. Ilyen, a gyermek legszemélyesebb jognyilatkozatai: a 16. évet betöltött gyermeknek a házasságkötéssel kapcsolatos nyilatkozata, házasságon kívül született gyermekének elismerése, az apaságra vonatkozó vélelem megtámadása, hozzájárulása a rá vonatkozó apai elismeréshez⁴⁸, a 14. évet betöltött gyermek hozzájárulása az örökbefogadásához⁴⁹, vagy az a lehetőség, hogy önállóan tehet közvégrendeletet,⁵⁰ képviselőt nem igényelnek. A szülők törvényes képviselői joga az alábbi esetekben pedig csak bizonyos korlátozásokkal érvényesülnek: egyes ügyletekhez a szülők jognyilatkozata mellett a gyámhatóság jóváhagyása is szükséges, vannak továbbá olyan ügyletek is, amelyeknél a kiskorú nevében való megkötését jogszabály zárja ki, a szülői vagyonkezelés alól kivett vagyona vonatkozóan nem járhat el a szülő, valamint fontos megemlíteni azt az esetet is, amikor a gyámhivatal a szülőtől a képviselőt konkrét ügyre nézve megvonja. A képviselői jog korlátozásai közül a talán a legfontosabb, amikor érdekellentét áll fenn a szülő és gyermeke között, vagyis az olyan ügyekben, amelyben ő maga, házastársa, élettársa, egyenesági rokona vagy az ő törvényes képviselője alatt álló más személy a gyermekkel szemben ellenérdekű fél. Az érdekellentét fennállását a szülő köteles jelezni a gyámhatóságnak. Ilyen esetekben a gyámhatóság a gyermek érdekeinek védelmében részére eseti gyámot rendel.⁵¹

Speciális rendelkezést tartalmaz az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 16-23. § -a, amikor a gyermek egészségügyi kezelésével összefüggő döntések meghozatalával kapcsolatban kimondja, hogy a szülői felügyeletet, törvényes képviselőt ellátó szülők gyakorolják a kezeléshez, és a szükséges orvosi beavatkozásokhoz történő hozzájárulás jogát a cselekvőképtelen kiskorú vonatkozásában azzal, hogy *„a szülő nyilatkozata nem érintheti hátrányosan a kiskorú*

---

47 Filó – Katonáné Pehr: Gyermeki jogok, szülői felelősség ... 102. oldal,

48 Ptk. 4:101. § (4) bekezdés

49 Ptk. 4:120. § (2) bekezdés

50 Ptk. 7: 14. §(4) bekezdés

51 Ptk. 4: 163. § (1) – (3) bekezdés

beteg egészségi állapotát. Ha a szülő a gyermek életfenntartó, életmentő kezelését visszautasítja, az egészségügyi intézménynek bírósághoz kell fordulnia a beleegyezés bíróság által történő pótlása iránt".⁵² Amennyiben a gyermek már korlátozottan cselekvőképes, egészségügyi jognyilatkozatot maga is tehet a szülő – törvényes képviselő – beleegyezésével.

A gyermek részére gyámrendelés és gyámságból való kizárás joga is megilleti a szülőket a szülői felügyelet gyakorlása körében arra az esetre, amikor a szülői felügyeletük alól kikerül a kiskorú gyermekük. A szülőknek a gyámnevezés, illetve a gyámságból való kizárás tekintetében tett közokiratba, vagy végintézkedésbe foglalt nyilatkozata általában kötelező a gyámhatóságra nézve. A szülői felügyelet alól kikerült kiskorúnál a gyámhatóság kizárólag a gyermek érdekeit veszi figyelembe, annak megállapítása mellett, hogy a gyámnak nevezett személlyel szemben nincs-e kizáró ok, tovább e személy alkalmas-e gyámi feladatok ellátására.⁵³

A szülői felügyelet gyakorlása együtt élő és különélő szülők esetén

A Családjogi Könyv kiemelt jelentőséget tulajdonít a szülők megállapodásának a szülői felügyeleti jogok rendezésével kapcsolatban, akár együtt élnek, akár külön váltan élnek. A szülői felügyelet rendezésének elsődlegesen módja tehát a szülők egyetértésén, megállapodásán alapszik. Amennyiben a szülők között vita van, nem sikerül megállapodniuk a felügyeleti jogok vonatkozásában, végső esetben természetesen a bíróság, illetve a gyámhatóság kérelemre dönt arról, hogy a közös gyermek feletti szülői felügyeleti jogokat és kötelezettségeket együttesen, az egyik szülő kizárólagosan vagy egymás között megosztva gyakorolják, melynek során elsődleges szempontnak minden esetben a gyermek kiegyensúlyozott életvitelét kell szem előtt tartani.

A. Együtt élő szülők esetén:

A közös szülői felügyelet az anyai és az apai szerepből, tehát a szülői státuszából következik. Ha a gyermek szülei együtt élnek, a gyermek mind anyja, mind apja részéről tényleges családi gondozásban és nevelésben részesül. Amíg nem állapodnak meg a szülők, illetve a bíróság vagy gyámhatóság nem hoz döntést, a szülői felügyelet együtt élésük esetén mindkét szülőt megilleti függetlenül attól, hogy házasságban élnek

⁵² dr. Kőrös András: Ptk., Családjog HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2013. 253. oldal

⁵³ Filó – Katonáné Pehr: Gyermeki jogok, szülői felelősség ...111. oldal,

vagy sem. Fő szabály szerint tehát a szülők együtt élése esetén a kiskorú gyermekük feletti szülői felügyeleti jogokat és kötelezettségeket közösen gyakorolják, melyben teljes egyenjogúságot élveznek. Kivételt képez azonban ez alól az az eset, amikor az egyik szülő felügyeleti joga szünetel – cselekvőképtelen szülő, cselekvőképességében a szülői felügyeleti jogok gyakorlása tekintetében részlegesen korlátozott szülő, vagy abban az esetben, amikor a szülő a gyermek vagy a gyermekkel közös háztartásban élő hozzátartozója sérelmére elkövetett cselekmény miatt elrendelt távoltartó határozat hatálya alatt áll – akkor ugyanis bár együtt élnek a szülők a szülői felügyeleti jogokat nem tudják közösen gyakorolni.

A közös szülői felügyelet természetesen nem azt jelenti konkrétan, hogy az apa és az anya mindent egyformán, együttesen csinálnak a gyermek körül. A családi életben meglévő, és működő munkamegosztás e vonatkozásban is érvényesül.

B. Külön élő szülők megállapodása a szülői felügyeleti jogok gyakorlásáról:

Régi hiányosságot pótol a Családjogi Könyv, amikor a kapcsolattartáson túl nevesíti a különélő szülő jogait és kötelezéseit is.

A szülők különélése nem hat ki automatikusan a közös szülői felügyeletre, a szülők ugyanis a szülői felügyeletet fő szabály szerint akkor is közösen gyakorolják, ha már nem élnek együtt.⁵⁴

Amennyiben a külön élő szülők között egyetértés van, - tehát közös megállapodásuk alapján - úgy külön élésük esetén is megvalósul a közös szülői felügyelet gyakorlása, szem előtt tartva a gyermek kiegyensúlyozott életvitele biztosításának megvalósulását A Családjogi Könyv alapelvi szinten szabályozza, hogy a szülők a szülői felügyeletet egymással együttműködve kötelesek gyakorolni.

Amikor a szülők a különválásukat követően is együtt tudnak működni gyermekük gondozásában, nevelésében, vagyonának kezelésében és törvényes képviselőként, azt mindenfajta bírósági döntés, jóváhagyás nélkül megtehetik.⁵⁵ A közös szülői felügyelet nagyfokú együttműködési készséget feltételez a szülők részéről. Amennyiben a különélő szülők továbbra is egymás közelében élnek, a közös szülői felügyelet gyakorlása

---

54 Ptk. 4:164. § (1) bekezdés

55 Boros – Katonáné Pehr – Kőrös – Makai – Szeibert: Polgári jog – Családjog. Második, átdolgozott, bővített kiadás – HVGORAC, ... 289. oldal

megvalósulhat oly módon is, hogy a gyermekkel közös háztartásban élő egyik szülő nagyobb részt vállal a gyermek természetbeni gondozásában, nevelésében míg a különélő szülő a gyermektartásdíj megfizetésével anyagilag járul hozzá a gondozáshoz, neveléshez. A szülők együttműködési kötelezettségénél már említésre került, hogy közös szülői felügyelet esetén az azonnali döntést igénylő helyzetekben a jelen lévő szülő önállóan dönthet a másik szülő minél hamarabbi – amennyiben lehetséges, azonnali - értesítése, tájékoztatása mellett.

A különélő szülők megállapodhatnak – bírósági, gyámhatósági döntés nélkül - úgy is, hogy a szülői felügyeletből eredő jogait és kötelezettségeiket megosztják egymás között, mi szintén nagy fokú együttműködést, kompromisszumot igényel tőlük, de a közös felügyelethez képest még mindig könnyebben megvalósítható. Mindezek mellett a külön élő szülők megállapodása természetesen szólhat arról is, hogy a közös kiskorú gyermekük feletti szülői felügyeleti jogokat kizárólag egyikük gyakorolja, értelemszerűen, aki a kiskorú lakhatását is biztosítja.

C. Bíróság döntése a külön élő szülők közötti szülői felügyeleti jogok gyakorlásáról:

A Családjogi Könyv a külön élő szülők közös szülői felügyeleti jog gyakorlása esetén felmerülő viták esetére való döntési jogot a gyermek lakóhelye szerint illetékes gyámhatóság hatáskörébe utalta, a lelkiismereti és vallásszabadság kérdésének érintetlenül hagyásával. A jogalkotó a a bíróság és a gyámhatóság közötti hatáskör megosztás megszüntetését alapvetően azzal a szándékkal tette, miszerint többnyire olyan kérdésekben merül fel ilyenkor a hatóság döntésének szükségessége, melyek a családhoz közel lévő, gyors és gyermekvédelmi szempontú elbírálást igényelnek.

A szülői felügyeletről történő megállapodás bírósági vagy gyámhatósági elismertetése, megerősítése az esetleges későbbi viták megelőzését is szolgálhatja, egyértelmű helyzetet teremtve a szülői felügyelet gyakorlására vonatkozóan.⁵⁶ A Családjogi Könyv új szabályozása lehetőséget teremt a közös felügyelet megvalósulására, fenntartására a szülők külön válása esetén is közös kérelemre. A közös felügyelet azonban olyan

---

⁵⁶ Boros – Katonáné Pehr – Körös – Makai – Szeibert: Polgári jog – Családjog. Második, átdolgozott, bővített kiadás – HVGORAC, ... 290. oldal

nagyfokú együttműködést feltételez, amely az egyik szülő tiltakozása, elzárkózása esetén nem valósulhat meg.

A közös szülői felügyeletre irányuló együttes szülői kérelem esetén a bíróságnak nem kell a gyermeket elhelyeznie egyik vagy másik szülőnél ahhoz, hogy a közös szülői felügyeletről döntést hozhasson, tehát nem kell kijelölnie azt a szülőt, aki a közös szülői felügyelet deklarálása mellett ténylegesen a szülői felügyeleti jogok összességét gyakorolja. Ennek eredményeként lehetségessé válik, hogy a külön élő szülők azonos intenzitással vegyenek részt gyermekük gondozásában, nevelésében, akár a gyermek váltott „elhelyezését” eredményezően is.⁵⁷ Bár ilyen esetben nem kötelező a döntés a kapcsolattartás kérdésében, de a törvény nem tiltja, és az esetleges későbbi problémák elkerülése végett talán célszerű is.

A közös szülői felügyelet mellett szól, hogy a megfelelő pszichoszociális fejlődéshez a gyermeknek mindkét szülőre szüksége van. A gyermek alapvetően sem a válásra, sem pedig a szülők lakóhelye közötti állandó ingázásra nem alkalmas, ezt azonban a szülővel való kapcsolattartáshoz való joga felülírja. A közös felügyelet lehetővé tételével a jogalkotónak a társadalmi tudatformálás is célja lehet: pozitívan hathat ugyanis a felek együttműködési hajlandóságára, ha a felmerülő problémákat közösen kell megoldaniuk. Az ellenérvek sorában talán a legfontosabb, hogy a közös felügyelet a gyakorlatban sokszor éppen a szülők közti kommunikáció súlyos hiányosságai vagy teljes hiánya miatt nem lehetséges...Emellett a gyermek felnőttkori identitásának kialakulásában nem csak a szülők, hanem az otthon és az állandóság is fontos szerepet játszik, ami a kétlakisággal óhatatlanul elvész.⁵⁸

Különélő szülők esetén, amennyiben a szülői felügyeleti jogokat a szülők nem közösen gyakorolják, és ők maguk megegyezni nem tudnak, a bíróság kérelmükre - gyermek érdekét szem előtt tartva - dönt arról, hogy a továbbiakban melyik szülő gyakorolja a szülői felügyeleti jogokat. A gyermek kiegyensúlyozott fejlődése érdekében erről a bíróság – szükség esetén – erre irányuló kereseti kérelem hiányában is határoz.⁵⁹

---

57 Boros – Katonáné Pehr – Körös – Makai – Szeibert: Polgári jog – Családjog. Második, átdolgozott, bővített kiadás – HVGORAC, ... 290. oldal

58 dr. Császár-Nagy Noémi, dr. Illés Blanka, dr. Somfai Balázs, dr. Szemán Felicitász, dr. Katonáné dr. Pehr Erika: A gyermek mint „közös tárgy” - a közös szülői felügyelet és a váltott gondoskodás perspektívái

59 Pp. 290.§ (1) bekezdés

A külön élő szülő joga és kötelezettsége ilyenkor nem merül ki csupán a kapcsolattartásban, a jogalkotó a különélő szülő részére ennél szélesebb lehetőséget biztosít a tekintetben, hogy a gyermek fejlődését nyomon követhesse, és magát is sokkal inkább részesének érezhesse a gyermeknevelésben. Fontos kiemelni, hogy a különélő szülőnek együttdöntési joga van a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben. Ilyen, a gyermek sorsát lényegesen érintő kérdés a kiskorú gyermek nevének meghatározása és megváltoztatása, a szülőjével azonos lakóhelyén kívüli tartózkodási helyének kijelölése, a huzamos időtartamú, vagy letelepedés céljából történő külföldi tartózkodási helyének kijelölése, állampolgárságának megváltoztatása és iskolájának, életpályájának megválasztása.

A gyermek sorsát érintő lényeges kérdések bővültek a mai életviszonyokhoz igazítottan. Egyértelművé vált, hogy a szülői felügyeleti jog gyakorlására jogosult szülő a gyermekkel nyaralás, családlátogatás stb. címén a másik, különélő szülő hozzájárulása nélkül elutazhat külföldre. Ugyanez fordítva is lehetséges, azaz a kapcsolattartásra jogosult szülő is jogosult a kapcsolattartás időtartama alatt arra, hogy gyermekével rövid tartamra külföldre utazzon, feltéve, hogy a bíróság e körben nem korlátozta vagy nem zárta ki a szülői felügyeleti joga ezen részjogosítványát.

A lehetőségek tovább bővülnek azáltal, hogy bíróság egyes részjogosítványokat kiemelve azok gyakorlására a másik szülőt jogosítja fel, ilyen terület lehet például a vagyonkezelés, a képviselet teljes körű vagy részleges gyakorlása.

A bírói döntés a részjogosítványoknak a szülők közötti megosztására is irányulhat.

A bírósági bizonyítás és a döntés nehézségei

A bíróság a szülők közötti megállapodás hiányában többnyire csak igen széles körű bizonyítási eljárás lefolytatását követően tudja megítélni, hogy melyik szülő alkalmasabb a gyermek nevelésére, melyik szülő tudja kedvezőbben biztosítani a gyermek testi, szellemi, erkölcsi fejlődését. A bíróság megalapozott döntéséhez a korábbinál szélesebb körű mérlegelés és a felek körülményeinek átfogóbb feltárása szükséges annak megállapításához, hogy a gyermek testi, szellemi, és erkölcsi fejlődése melyik szülőnél kedvezőbb. Itt érinteném azt az igen jelentős témakört, amely a szülői

felügyelet rendezése iránti perekben a bizonyítás szempontjait és nehézségeit kicsit bővebben taglalja.

A Legfelsőbb Bíróság 24. számú Irányelvével módosított 17. számú Irányelv határozta meg évtizedekig az egységes bírói gyakorlat kialakításához irányadó szempontrendszer. A Kúria az új Ptk. hatálybalépésével – ahogyan az már a dolgozat első felében említésre került – 1/2014. PJE sz. határozatának V/a. Pontjában kimondta, hogy a 17. Számú Irányelvét már nem tartja irányadónak. Mivel az Irányelv a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokat rögzítette, az abban foglalt elvek nagy része megfelelően irányadó lehet a szülői felügyeleti jogok gyakorlásáról való döntés során is. A szülői felügyeleti jogok gyakorlásáról való döntés során a bíróság elsődleges szempontja továbbra is a gyermek legfőbb érdeke.

Fontos leszögezni, hogy alapvetően nem tekinthető döntő körülménynek a szülők vagyoni helyzete, azonban vizsgálni kell az anyagi és lakáshelyzetük alakulását is. *„A pszichológia megállapítása szerint a gyermek iránt érzett őszinte ragaszkodás és feltétel nélküli szeretet a biztosíték a gyermek kiegyensúlyozott személyiségfejlődésének, nem pedig a szocioökonomiai státus, van azonban egy szint, ami alá a gyermek érdekében nem mehetünk”.*⁶⁰

A szülők nevelési alkalmasságának és képességének feltárása során a szülők személyiségét, életvezetését, illetve erkölcsi tulajdonságait kell vizsgálni, melyhez pszichológus szakértő igénybevétele szükséges.⁶¹

*„Az Országos Igazságügyi Orvostani Intézet 10. számú Módszertani Levele szerint (az igazságügyi pszichológus szakértők működési köréről és tevékenységéről) a pszichológus vizsgálata a nevelési alkalmasság vizsgálatára is kiterjed. A gyermeknevelésre való alkalmasság az átlagos értelmi színvonalon felül az érzelmi stabilitás és gazdagság, valamint a pozitív jellemvonások valamilyen megkövetelhető minimumát jelenti”.*⁶²

---

60 dr. Visontai-Szabó: A bizonyítás szempontjai ... 25. oldal

61 dr. Visontai-Szabó: A bizonyítás szempontjai ... 25. oldal

62 Az Országos Igazságügyi Orvostani Intézet 10. számú Módszertani Levele az igazságügyi pszichológus szakértők működési köréről és tevékenységéről

*„Nevelési alkalmatlanságot akkor véleményezhet a szakértő, ha a szülői személyiség vizsgálata súlyos devianciák jelenlétére utal, ha a gyermek személyiségében súlyos fejlődési zavarok, speciális indokú traumatizáció, vagy veszélyeztetettség adategyüttese jelenik meg és ez kapcsolatba hozható a kérdéses szülői személyiségjellemzőből következő magatartással, vagy ha a szülő korábban bűncselekményt követett el”.*⁶³

Abban az esetben, amikor a szakértői vélemény és a bíróság álláspontja szerinti is mindkét szülő egyformán alkalmas a gyermek nevelésére, akkor a gyermek érzelmi kötődését kell nyomatékosan figyelembe venni a döntés meghozatalakor. A jelenlegi gyakorlat már egyenlő esélyeket biztosít az apa és az anya számára. Korábban azonban nagyon gyakran előfordult, hogy a bíróság automatikusan az anya mellett döntött, hiszen széles körben elterjedt volt az a vélemény, mely szerint az anya alkalmasabb a gyermek nevelésére, mint az apa.⁶⁴ Ezt a régi beidegződést talán az is alátámasztotta, hogy a nők ötven évvel ezelőtt kisebb arányban vállaltak munkát, ők maradtak otthon a gyerekekkel, az anyaszerep volt az ő fő foglalkozásuk, amíg az apák voltak a kenyérkeresők, az ő feladatuk „dolgozni menni és pénzt hozni a házhoz” szemlélet volt. Az évtizedek során azonban ezek a feladatok kezdtek összemosódni, a nők egyre nagyobb arányban vállaltak munkát, a gyerekszülés után egyre hamarabb álltak vissza a munkaerőpiacra, és egyre inkább kezdtek ők is komoly karrier építésbe a kizárólagos családanya szerep helyett. Mindemellett megjelentek az apák fontosságát hirdető mozgalmak, például az apás szülés. Egyre nagyobb hangsúlyt kapott az apák szerepe a gyermek ellátása körül, sőt lehetőség nyílt arra is, hogy az édesapa menjen gyes-re, vagyis ő maradjon otthon a gyermekkel az első két évben és lássa el a gyermek körüli teendőket, amíg az édesanya visszatér a munkaerőpiacra vagy éppen a karrierjét építi.

A 60-as években még kifejezetten előnyt jelentett az is, ha az egyik szülő pedagógus volt. Ma már a szülők foglalkozásának – nagyon extrém eseteket kivéve – nincsen számottevő jelentősége, bár a perekben továbbra is szívesen hivatkoznak rá a felek. Nagyon sok múlik a szülő nevelési képességein, hiszen a gyermek személyisége a nevelés és a szülő-gyermek interakciók során fejlődik ki.⁶⁵

---

63 Az Országos Igazságügyi Orvostani Intézet 20. számú Módszertani Levele szerint (az igazságügyi pszichológus szakértők működési köréről és tevékenységéről)

64 dr. Visontai-Szabó: A bizonyítás szempontjai... 27. old.

65 dr. Visontai-Szabó: A bizonyítás szempontjai... 27. old.

A szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti döntés meghozatalakor további fontos szempont lehet a gyermek testvéri és már rokoni kapcsolatainak vizsgálata, a szülők váláshoz vezető magatartása, esetlegesen a szülők vallási, felekezeti hovatartozása és ebből kifolyólag a nevelési elvei.

Véleményem szerint viszont a szülői felügyeleti jogok rendezése során az ügy egyedi és valamennyi körülményének figyelembe vétele és körültekintő mérlegelése mellett a szülő és a gyermek érzelmi kötődésének van az egyik legmeghatározóbb szerepe, és minden bizonnyal ennek megállapítása jelenti a bíróság számára a legnehezebb feladatot, amelyhez mindenképpen pszichológus szakértő igénybevétele szükséges. Fontos szerepe van a szülők részéről tanúsított ragaszkodás őszinteségének is, melyet legkönnyebben a tettek mentén lehet feltárni. Ennek kiszűréséhez is nagyfokú szakértői tapasztalat szükséges.⁶⁶

A döntés súlya és a felelősség a bíró vállán nyugszik, neki kell ebben a heves csatározásban meglátni és biztosítani a gyermek mindenképp felett álló érdekét.⁶⁷

Jogeset II.

A felek élettársi kapcsolatából 2009. december 18. napján R. nevű lánygyermekük született. Az életközösségük idején E. városban a közös háztartásukban nevelték a felperesi anya korábbi házasságából 2003. évben született A. nevű lánygyermekét is. 2011. június végén a felek kapcsolata véglegesen megromlott, a felperes elköltözött a két kiskorú gyermekkel a közös lakóhelyről és élettársi kapcsolatot létesített M.T.-vel. Ebben az időben az alperesi apa a felek megállapodása szerint rendszeresen és rugalmasan tartotta a kapcsolatot R. nevű lánygyermekével. 2011. év októberében az egyik kapcsolattartást követően az alperes nem adta vissza a közös kiskorú gyermeket a felperesnek, azóta a gyermek az ő gondozásában él, a felperessel a kapcsolattartását a felek 2012. évben ideiglenes hatállyal a bíróság által jóváhagyott egyezségben szabályozták. A felek egyezsége szerint a felperes a gyermekelhelyezésről való döntésig kéthetente hétvégén, hétfőként délután két és fél órán át, valamint minden szerdai nap 16 órától a következő reggelig tarthatta a kapcsolatot a közös kiskorú gyermekkel. R. kiskorú lánygyermek a család széthullása ellenére kiegyensúlyozottan, magatartászavarok nélkül fejlődő, életkorának megfelelően érett gyermek, mindkét szülőjéhez és féltestvéréhez is kötődik. Az elsőfokú eljárás során kirendelt pszichológus

---

66 dr. Visontai-Szabó: A bizonyítás szempontjai ... 30. old.

67 dr. Visontai-Szabó: A bizonyítás szempontjai ... 31. old.

szakértő véleményében megállapította, hogy a felperes anya érzelemgazdag, jó empátiás készséggel rendelkező, de emocionálisan kiegyensúlyozatlan személyiség. Indulatait sokszor nehezen tudja fékezni, hajlamos a benne felhalmozódott feszültség heves, teátrális levezetésére, szorongásai, önértékelési zavarai, gyötrő halálfélelme miatt korábban többször kért pszichoterápiás segítséget; de nyugtatót, antidepresszáns gyógyszert nem szed. A felperes M.T. nevű élettársa személyiségjegyei alapján a gyereknevelésre átlagosan alkalmas, családcentrikus attitűddel rendelkezik. Az alperesi apa vizsgálatát követően a szakértő megállapította, hogy az alperes a felperesnél kiegyensúlyozottabb személyiség, környezetének való megfelelés érdekében képes a stabil viselkedésre, ugyanakkor mentális szabályozása lazább, toleranciája az optimálisnál gyengébb, empátiás és kompromisszumkötésre való készsége pedig csekély mértékű. Az alperes robbanékony természetű, váratlan dühkitörésre hajlamos, indulatait gyakran nem tudja megfelelően kezelni. A szakértő mindkét szülő megvizsgálását követően megállapította, hogy az alperesi apa pszichológiai szempontból a felperesi anyához képest jobban, ugyanakkor az átlagosnál gyengébb mértékben alkalmas a gyermeknevelésre. Az alperes 2011. évben élettársi kapcsolatot létesített H.O.-val, 2012. év nyarán E. városban megszüntette a munkaviszonyát és B. városban helyezkedett el, naponta járt B. városba, a felperesi kapcsolattartással nem érintett estéket azonban E. városban töltötte kiskorú gyermekével. Az alperes élettársát, H.O.-t személyiség jegyei átlagos mértékben teszik alkalmassá a gyermeknevelésre. A felperes keresetében a közös kiskorú gyermek nála történő elhelyezését kérte az alperes gyermektartásdíj fizetésre való kötelezése mellett. Az alperes viszontkeresetében a gyermeket – elsősorban a felperes és A. nevű gyermeke pszichés labilitására hivatkozással – magánál kérte elhelyezni a felperes gyermektartásdíj fizetésre való kötelezése mellett. A bíróság a kirendelt pszichológus szakértő véleménye, a felek, valamint a tanúk vallomása alapján, a felperes keresetét túlnyomórészt megalapozottnak találta, és a közös kiskorú gyermeket a felperesi anyánál helyezte el, egyúttal kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül a gyermeket adja át a felperesnek. Döntését azzal indokolta, hogy bár mindkét szülő hasonló pszichológiai alkalmassággal, iskolai végzettséggel, megfelelő lakáskörülményekkel és jövedelemmel rendelkezik, a gyermekükhöz való szeretetteljes viszonyuk erős és stabil, a gyermek mindkettőjükhöz egyaránt kötődik és összességében egyik fél körülményeiben sem lelhető fel olyan tényező, ami miatt a gyermek egészséges gondozása ne lenne biztosított, mindezek ellenére a kislány életkorában pszichológiai szempontból általában az anyánál való elhelyezés javasolt, az anya-gyermek kapcsolat

a gyermek én fejlődése szempontjából nagyon fontos, az összes többi kötődés alapja. Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint egy hároméves gyermek apánál való elhelyezése rendszerint csak az anya alkalmatlansága esetén lehet indokolt. Mindezek alapján a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a gyermek számára elsődleges az anyai kapcsolat nyújtotta érzelmi biztonság mindennapos megtapasztalása, ami a felperesnél való elhelyezés révén valósítható meg. Az elsőfokú döntés ellen az alperes fellebbezett, kérte annak megváltoztatását, viszontkeresetének helyt adást. A másodfokú bíróság az eljárás során a feleket ismételten meghallgatta és elrendelte a kiskorú gyermek, valamint a felek és az apai nagyszülő pszichológiai vizsgálatát. A másodfokú eljárás során készült szakértői vélemény megállapította, hogy a gyermek mindkét szülőjéhez kifejezetten pozitívan viszonyul, édesanyjához ugyan erősen kötődik, éppúgy, mint a nevelésében nagy szerepet játszó apai nagymamához, de gondozójának elsődlegesen az apát tekinti, hozzá ragaszkodik erősebben. Számára az apai környezet jelent biztonságot, az apa személye az elsődleges, akire leginkább számít, ugyanakkor féltetvérehez való ragaszkodása nem túl intenzív. A szakértő a korábbi szakértői megállapítással egyezően arra a meggyőződésre jutott, hogy a felperesi anya pszichés állapota összességében kielégítő, a gyermekkel való kapcsolata kiegyensúlyozott és szeretetteljes, személyiségjegyei alapján azonban gyermeknevelési képessége az átlagostól gyengébbnek tekinthető, bár gyermeknevelésre alkalmas. Az alperesi apa érzelmi, indulati, hangulati élete aktuálisan kiegyensúlyozott, gyermekéhez ugyancsak erősen kötődik. A szakértő szerint az alperesi apa személyisége kiegyensúlyozottabb, kötődési képessége stabilabb. A másodfokú eljárás során kirendelt szakértő összességében a korábbi szakértői véleménnyel egyezően arra az álláspontra jutott, hogy jelenleg az apa alkalmasabb a gyermek nevelésére, mert ő az, aki megbízhatóbban képes hosszútávon a gyermek számára stabil érzelmi biztonságot, kiszámíthatóságot nyújtó családi környezetet teremteni. A gyermek érzelmi preferenciái elsősorban apai kötődést jeleznek, így a tőle várható szeparáció valószínűleg jobban megviselné. Mindezen körülmények értékelésével a szakértő a gyermek apánál való elhelyezését javasolta azzal, hogy a gyermek jelenlegi apai környezetből való kikerülése, a különélő szülővel való rendszeres, kiszámítható kapcsolattartás megvalósulása esetén a gyermekben lelki törést, traumatizációt nem okoz. A másodfokú bíróság a felek személyes meghallgatása és a szakértői vélemény alapján arra az álláspontra helyezkedett, hogy a gyermek számára kevesebb és kisebb jelentőségű változást eredményez, ha az anyai környezetbe kerül, a továbbiakban ott nevelkedik, mintha az

anyjától és annak környezetétől jelentős távolságra, egy valóban idegen városba, óvodába és ténylegesen otthonának nem tekintett helyre költözik. A másodfokú bíróság mindemellett elismerte és értékelt az alperesi apa gyermek gondozásában való részvételét, gyermekszeretetét, gyermekhez való ragaszkodását, a szakértői vélemények vizsgálatai és javaslatai ellenére azonban az elsőfokú bírósági ítéletet érdemben helyesnek és a gyermek érdekében állónak ítélt. Ezért az elsőfokú bíróság ítéletét a gyermekelhelyezésre vonatkozó döntés tekintetében helybenhagyta.⁶⁸

A fent részletesen ismertetett jogeseti döntés véleményem szerint igen megosztó lehet. Mind az elsőfokú, mind a másodfokú bíróság számára egyértelművé vált a per során, hogy mindkét szülő alkalmas a kiskorú gyermek nevelésére, gondozására. Mindkét szakértői vélemény egyértelmű álláspontja szerint az alperesi apa a felperesi anyánál alkalmasabb a gyermeknevelésre, a gyermek az alpereshez jobban kötődik, nála érzi biztonságban magát. Az egyértelmű szakértői vélemények ellenére mindkét fokon eljáró bíróság a felperesi anyánál helyezte el a gyermeket a gyermek alacsony életkorára és az anya-gyermek kapcsolat kiegyensúlyozottabb kialakulás és megszilárdulása érdekében, hozzátéve, hogy az apa-gyermek kapcsolattartás lehetőségének igen széles, a megszokottól jóval tágabb szabályozásával (mely a jogesetben nem lett részletesen kifejtve) biztosítva. Ez a jogeset nagyon jól példázza, mennyire nehéz helyzetben van a bíróság a döntése meghozatalakor szeme előtt tartva a gyermek érdekét, és hosszútávú hatásait a döntésének. A szakértői vélemények ellenében döntött mindkét fokú bíróság, melyet én a saját véleményem szerint a régi, megrögzött álláspontra tudok csak visszavezetni, mely szerint az óvodás vagy még kisebb korú gyermek mindenképpen az édesanyjánál legyen elhelyezve, az anya nevelésre való alkalmatlanságának kimondása jelentené talán az egyetlen kivételt ez esetben. Személy szerint ezzel az állásponttal, így a fenti jogesetben született döntésekkel nem tudok teljes mértékben egyetérteni.

Jogeset III.

A felek élettársi kapcsolatban éltek, melyből három gyermekük született, akik jelenleg kiskorúak. Az utolsó közös lakóhelyükről a felperesi anya a kapcsolat megromlásakor a két nagyobb lánygyermekkel együtt a jelenlegi lakóhelyére költözött. Az elköltözést követően a legkisebb, Zs. nevű fiúgyermek egy ideig az alperesi apa gondozásában élt,

---

⁶⁸ Egri Járásbíróság 2013. március 22.napján kelt 13.P.21.390/2011/57. számú ítélete, Egri Törvényszék, mint másodfok ú bíróság 2014. október 22. napján kelt 1.Pf.25.622/2013. 38. számú jogerős ítélete alapján

az alperes az anya és a gyermek közötti kapcsolattartást nem engedte. 2015. év márciusától a kiskorú fiúgyermek is a felperes gondozásában élt, majd egy rövidebb együttélést követően az alperes ismét elköltözött. Az alperes az élettársi kapcsolat fennállása alatt többször bántalmazta a felperest, időnként a kiskorú gyermekek jelenlétében. Az alperes vonatkozásában az E. Rendőrkapitányság 2015. év márciusában ideiglenes megelőző távoltartást rendelt el, majd családi veszekedés és életveszélyes fenyegetést követően E. Járásbíróság az alperes vonatkozásában 30 nap időtartamra megelőző távoltartást rendelt el, azzal, hogy a megelőző távoltartás ideje alatt az alperes köteles magát a felperestől, valamint a három kiskorú gyermektől távol tartani. A felperes az év nyarán ismételten feljelentést tett E. Rendőrkapitányságon az alperessel szemben könnyű testi sértés, magánlaksértés miatt és ismételten kérte a megelőző távoltartás elrendelését. A felperes keresetében kérte, hogy a három kiskorú gyermek vonatkozásában a szülői felügyeleti jog teljes körű gyakorlására őt jogosítsa fel a bíróság, továbbá az alperes gyermektartásdíj fizetésre való kötelezését kérte. A láthatás szabályozását pedig akként kérte, hogy az alperes és a kiskorú gyermekek közötti kapcsolattartásra kéthetente szombaton 9 órától 13 óráig a gyermekjóléti központban, ellenőrzött formában kerüljön sor. Az alperes a kereseti kérelmekre nem nyilatkozott. A bíróság a rendelkezésére álló okirati bizonyítékokból megállapította, hogy – tekintettel az alperes ellen indult büntetőeljárásokra és a felek között folyamatban volt távoltartási ügyre – a felperesi anya alkalmasabb a gyermekek nevelésére, a gyermekek fejlődése a felperesnél kedvezőbben biztosított. A bíróság továbbá a fenti indokok alapján megalapozottnak találta a felperesnek a gyermekek és az alperes közötti kapcsolattartás szabályozásának módját, mely során figyelemmel volt arra a tényre is, hogy az alperesi apa több alkalommal a gyermekek előtt bántalmazta a felperest. Mindezen tények indokolják, hogy az alperes kizárólag ellenőrzött kapcsolattartás formájában gyakorolhassa, és a meghatározott kétheti egy alkalommal meghatározott négy órán keresztül. Az ellenőrzött kapcsolattartást az alperes a Gyermekjóléti Szolgálat munkatársának jelenlétében és személyes felügyelete alatt gyakorolhatja. A bíróság továbbá ítéletében kötelezte az alperest hátralékos és folyamatos gyermektartásdíj fizetésére.⁶⁹

Ezen jogesetben egyértelműen kiolvasható az alperes gyermeknevelésre való alkalmatlansága, az alperes az eljárás során is tanúsított magatartása bizonyította, – egyetlen alkalommal sem jelent meg a tárgyalásokon, a felperes kérelmét nem ellenezte

---

69 Egri Járásbíróság 2016. február 1. napján kelt, 18.P.21.367/2015/9. számú ítélete alapján

- hogy a gyermekeihez nem kötődik olyan módon, ahogyan azt a gyermekek érdeke megkívánja. A bíróság pszichológus szakértő kirendelése nélkül döntött a szülői felügyeleti jogok gyakorlásáról, és a kapcsolattartásról, az alperes ellen indult büntetőeljárások – azon iratok beszerzését követően – valamint a folyamatban volt távortartási ügyre figyelemmel kétséget kizáróan bizonyítottanak találta az alperes alkalmatlanságát és a kiskorú gyermekek testi, szellemi, erkölcsi fejlődésének megfelelő biztosítását a felperesi anyánál. A döntés ellen sem a felperes, sem az alperes nem fellebbezett.

Jogeset IV.

A peres felek élettársak voltak, élettársi kapcsolatukból két gyermek született, akik jelenleg kiskorúak. A felek az életközösséget 2010. évben szüntették meg, amikor a felperesi anya elköltözött a kiskorú gyermekekkel a nagyszülőkhöz, ahol jelenleg is élnek. A felperes takarítónőként dolgozik M.K. Kórházban, a gyermekek eltartásában a szülei is segítik. Az alperes munkanélküli, alkalmi munkákból tartja fenn magát. Az alperes korábban drogproblémákkal küzdött, és rendszeresen fogyaszt alkoholt. Az alperes a saját tulajdonú, D. községben található ingatlanában él, az alperes a gyermekek tartásához az életközösség megszűnése óta rendszertelenül és csak részben járul hozzá. Az alperes a közös kiskorú gyermekekkel egy-két havonta találkozik, amikor néhány órát töltenek együtt. Egy alkalommal előfordult, hogy magával vitte a gyermekeket E. városba, a saját édesanyjához, ahol azonban konfliktus alakult ki a családdal, és a dulakodás alkalmával nagyobbik gyermekét alperes pofon ütötte és a falhoz lökte. Ez az eset azonban csak egyszer fordult elő, az alperes nem viselkedik agresszívan a gyerekekkel, nem bántalmazza őket. A nagyobbik gyermek azonban az eset óta nem szeretné szorosabban tartani a kapcsolatot az alperessel. A felperesi anya módosított kereseti kérelmében a kiskorú gyermekek szülői felügyeleti jogának rendezését, a gyermekek és az alperes kapcsolattartásának szabályozását és az alperes gyermektartásdíj fizetésre való kötelezését kérte. Az alperes elismerte a felperes kereseti kérelmét, nem ellenezte, hogy a gyermekek feletti szülői felügyeleti jog gyakorlására kizárólag a felperes legyen jogosult és vállalta a hátralékos és a folyamatos gyermektartásdíj megfizetését. A bíróság a felek, a tanúk, a gyermekek pedagógiai jellemzése, a környezettanulmány és a becsatolt egyéb iratok alapján arra a meggyőződésre jutott, hogy a kiskorú gyermekek testi, szellemi és erkölcsi fejlődése a felperesi anyánál biztosított, melyet az alperes sem vitatott, erre figyelemmel a felperest

jogosította fel a felügyeleti jogok kizárólagos gyakorlására és kötelezte az alperest hátralékos és folyamatos gyermektartásdíj fizetésére, valamint szabályozta a kapcsolattartást. Az ítéletet a felek nem fellebbezték meg.⁷⁰

A bíróság a felek meghallgatását követően, valamint a beszerzett környezettanulmány és pedagógiai véleményre is figyelemmel pszichológus szakértő kirendelése nélkül hozta meg véleményem szerint is helyes döntését az ügyben a kiskorú gyermekek mindenképp felett álló érdekeit szem előtt tartva.

Jogeset V.

A felek élettársak voltak. Élettársi kapcsolatukból 2006. évben R. nevű, 2007. évben N. nevű gyermekeik születtek. A felek kapcsolata részben anyagi természetű, részben a gyermeknevelés mentén szerveződő viták miatt fokozatosan megromlott, végül a felperesi anya 2012. év tavaszán elköltözött az utolsó közös lakóhelyükről, és az életközösséget már nem állították helyre. Az E. Járásbíróság előtt 2012. május hónapban egyezséget kötöttek, melynek alapján a közös kiskorú gyermekek a felperesi anyánál kerültek elhelyezésre, az alperes vállalta a gyermektartásdíj fizetését és a felek a kapcsolattartás rendjéről is megállapodtak. Az egyezségkötés időpontjában a felperes az édesanyjánál lakott, aki mind anyagilag, mind a gyermeknevelésbe támogatta az akkor munkanélküli felperest és a gyermekeket. Az alperes abban az időben szobafestőként dolgozott. A felek kapcsolatát az egyezségkötést követően is heves viták, a tettegességig is fajuló veszekedések jellemezték. Az alperes a megállapított kapcsolattartási időn túl is naponta megkísérelte a találkozást a gyermekekkel. A felek között kialakult konfliktusos kapcsolat miatt érdemi kommunikáció sem áll fenn, ugyanakkor mindkét fél ragaszkodik a gyerekekhez. Bár a felperes a gyerekeket megfelelően ellátja, alkalmanként a nevelési stratégiája keretében bántalmazza őket és gyakran kiabál velük. A kirendelt pszichológus szakértő véleménye szerint a felperes esetenkénti impulzivitása, acting out viselkedése a nevelési képességében negatívan érinti, emellett a felperes a gyerekekre alkalmas. Az alperes nevelési készsége és képessége - tekintettel arra, hogy személyisége átlag övezetbe tartozik – megfelelő, gyermeknevelésre alkalmas. A gyermekek kapcsolata az alperesi apával harmonikus, a gyermekek számára inkább az alperes nyújt nagyobb érzelmi biztonságot. A per folyamatban léte alatt mindkét fél albérletbe költözött, mindkettőjüket a saját édesanyja mind anyagilag, mind a gyermeknevelés terén segít. A felperes a gyermekek és az

---

⁷⁰ Egri Járásbíróság 2015. április 20. napján kelt 7.P.21.063/2014/23. számú ítélete alapján

alperes közötti kapcsolattartásnak a korábbi egyezségben foglaltaknál szűkebb szabályozását, és a hét közbeni kapcsolattartás megszüntetését kérte arra hivatkozással, hogy az már nem áll az iskoláskorú gyermekek érdekében. Az alperes a kereset elutasítását, majd később előterjesztett viszontkeresetében kérte a bíróságtól, hogy a felperes javára biztosított szülői felügyeleti jog gyakorlását változtassa meg és a továbbiakban az alperest jogosítsa fel mindkét gyermek vonatkozásában a szülői felügyeleti jogok kizárólagos gyakorlására, valamint kérte gyermektartásdíj fizetésre kötelezését a felperesnek. A bíróságnak mindenek előtt azt kellett vizsgálnia, hogy a felek által 2012. évben megkötött és jóváhagyott egyezségben foglaltak óta az akkor fennálló körülményekben olyan jelentős változás következett-e be, amely indokoltá teheti a szülői felügyeleti jogok gyakorlásának megváltoztatását, és hogy mindez a gyermekek érdekében áll –e. A bíróság a felek nyilatkozatai, a nagyszülők elmondása, a környezettanulmányok, valamint a kirendelt igazságügyi szakértők véleménye alapján megállapította, hogy időközben a felek közötti feszültség – amely főleg a kapcsolattartás köré szerveződött – ismételten kiújult, a viták állandósultak, a felperes az időként tettelegességig jutó krízis következtében a gyermekekkel is rendszeresen kiabált és nevelési stratégiájának részét képezte a testi fenytés is, ami a gyermekekben feszültséget és szorongást okozott. A felperes nevelési képességét az állandó feldúltság negatívan befolyásolta, a gyermekekkel szemben tanúsított magatartása pedig nem szolgálja a gyermekek érdekét. Mindkét szakértő megállapította, hogy a gyerekek a szülőkhöz szimmetrikusan kötődnek, és mindkét szülő is erősen ragaszkodik mindkét gyermekhez, ugyanakkor a gyermekek az alperesi apánál érzik magukat nagyobb biztonságban, az apai kapcsolattartás nyújt számukra nagyobb érzelmi biztonságot. A gyerekek egyértelműen úgy nyilatkoztak, hogy az édesapjukkal szeretnének együtt lakni. A bíróság a bizonyítékok teljes körű mérlegelését követően megállapította, hogy a szülői felügyeleti jog megváltoztatásának jogszabályi feltételei fennállnak, a korábbi körülményekben jelentős változás következett be, hiszen a gyermekek elsődlegesen az édesapjukhoz kötődnek, az ő környezetében érzik magukat nagyobb biztonságban, az alperes irányában nagyobb bizalommal vannak. A bíróság megállapította továbbá, hogy a szülői felügyeleti jog megváltoztatása a gyerekek érdekében áll, és arra a következtetésre jutott, hogy a gyermekek megfelelő testi, értelmi és erkölcsi fejlődése az alperesnél biztosítottabb. Mindezek alapján a bíróság az alperes viszontkeresete

*alapján a felek által kötött korábbi egyezséget megváltoztatta, és mindkét gyermek tekintetében az alperest jogosította fel a szülői felügyeleti jog gyakorlására.*⁷¹

Ezt a jogesetet tekinthetjük kivételesnek is, arra tekintettel, hogy az igen széles körű bizonyítást követően jutott arra a meggyőződésre a bíróság, hogy bár mindkét szülő alkalmas a gyermeknevelésre, mindkét kirendelt szakértő az alperesi apát személyiségjegyei alapján mégis alkalmasabbnak tartotta a gyermekek nevelésére. Megállapítható volt, hogy a gyermekek mindkét szülőhöz kötődnek, az édesapánál azonban nagyobb érzelmi biztonságban érzik magukat. A bíróság – saját álláspontom szerint is - arra a helyes következtetésre jutott, hogy a körülmények együttes értékelése alapján az egyezés megváltoztatásának feltételei ténylegesen fennálltak, mely megváltoztatás egyértelműen a gyermekek mindenek felett álló érdekét szolgálja. A bíróság ezzel a döntésével szembe ment a régi gyakorlattal, mely szerint a kiskorú gyermek nevelése és gondozása az édesanyjuknál biztosított kedvezőbb körülményekre és anya-gyermek kapcsolat természetére tekintettel.

A szülői felügyeleti jog szünetelésének esetei és megszűnése

A szülők életében is lehetséges, hogy a szülők valamelyike, vagy mindkét szülő kiesik a szülői felügyeletből. Ebben az esetben szülői felügyelet szünetel vagy azt a bíróság végleges hatállyal megszünteti.

Ahogy már korábban is említésre került, *„a szülői felügyelet ellátása a szülőnek nem csak joga, hanem – a gyermek érdekeinek megóvása és megfelelő nevelésének biztosítása végett – egyben kötelessége is. Amennyiben a szülő e kötelezettségének ellátásban akadályozott, úgy a szülői felügyeleti joga szünetel”*.⁷²

Az alábbi esetekben szünetel a szülői felügyeleti jog: cselekvőképtelen és kiskorú cselekvőképességében korlátozott szülő esetén, kivéve a tizenhatodik életévét betöltött kiskorú szülő gondozási, nevelési jogát és kötelezettségét. A cselekvőképességében a szülői felügyelet ellátása vonatkozásában részlegesen korlátozott szülő. Az ismeretlen helyen távol lévő szülő, illetve a szülői feladatok ellátásában ténylegesen akadályozott szülőnek a fizikai tények, akadályok szabnak korlátot joga és kötelezettsége gyakorlásában.

---

⁷¹ Egri Járásbíróság 2015. szeptember 18. napján kelt, 19.P.20.101/2015/41. számú ítélete alapján

⁷² Filó – Katonáné: Gyermeki jogok, ... 2015.,

A Családjogi Könyv a gyermekelhelyezés fogalmát ültette át egy másik dimenzióba a korábbihoz képest, mégpedig arra az esetre, amikor a szülői felügyeletnek a szülők által történő gyakorlása gyermek érdekét veszélyezteti. Ebben az esetben az a harmadik személy, akinél a gyermek elhelyezésre kerül, lesz a gyámja, miközben a szülők szülői felügyeleti joga sem szűnik meg, hanem szünetel. Az 1974.évi Csjt. módosítás óta szünetelt a szülői felügyelet, ha az azt együttesen gyakorló mindkét szülő annak érdekében, hogy gyermekét más család nevelje és gondozza, felügyeleti jogáról lemondott a gyámhatóság hozzájárulásával. A jogalkalmazók igényét is figyelembe véve a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásáról szóló 1997. évi XXXI. törvény néhány évi kihagyás után a családba fogadás intézményét ismét visszahozta.

Szünetel a továbbiakban annak a szülőnek a szülői felügyeleti joga, aki a hat hetesnél fiatalabb gyermeke örökbefogadásához hozzájárult, akinek a gyermekét a gyámhatóság nevelésbe vette. Az a szülő, aki a szülői felügyelettől megfosztott másik szülővel (élettárssal) él, szintén nem gyakorolhatja saját gyermeke feletti szülői felügyeleti jogait, ugyanis azok szünetelnek. Szünetel annak a szülőnek a felügyeleti joga is, aki ellen a bíróság a gyermek vagy a gyermekkel közös háztartásban élő hozzátartozója sérelmére elkövetett cselekmény miatt elrendelt távoltartó határozat hatálya alatt áll.⁷³ A szülő ellen a szülői felügyelet megszüntetése vagy rendezése iránt folyamatban lévő per jogerős befejezéséig annak a szülőnek szünetel a felügyeleti joga, akinek a gyermekét a gyámhatóság ideiglenes hatállyal a másik szülőnél helyezte el.

Azokban az esetekben, amikor az ok, - amelyre tekintettel a szülő felügyeleti joga szünetel, - elhárul, például cselekvőképessé válik, 18. életévét betölti, a szülő tartózkodási helye ismertté válik, akadályoztatása elhárul, akkor a szülő szülői felügyeleti joga *ipso jure* feléled, a felügyelettel járó jogait és kötelezettségeit gyakorolhatja. A különélő szülő felügyeleti joga a másik szülő halálával szintén feléled.

A gyermek nagykorúságának elérésével megszűnik a szülők szülői felügyeleti joga. A nagykorúvá válás feleslegessé teszi a szülők fokozott gondoskodását célzó szülői felügyelet intézményét. A szülői felügyeleti jog megszűnhet a kiskorú 18 éves kora előtt is, amikor haláleset folytán mindkét szülőjét elveszíti a kiskorú. Ilyenkor a gyermek gyámság alá kerül. Ezen okok *ex lege* bekövetkeznek.

---

73 Ptk.4:186. § (1) bekezdés

A másik változat esetén a bíróság határozata szünteti meg a szülői felügyeleti jogot. Ilyen esetek az alábbiak: a szülő felróhatóan gyermeke testi jólétét, értelmi, erkölcsi fejlődését súlyosan sérti vagy veszélyezteti, a gyermeket más személynél helyezték el, vagy intézmény általi nevelésbe vették és a szülő a nevelést, gondozást súlyosan sértő módon akadályozza, az átmeneti nevelésbe vett gyermek szülője a gyermek érdekeit sértő magatartásán nem változtat. Annak a szülőnek a felügyeleti jogát, akit gyermeke ellen elkövetett szándékos bűncselekmény elkövetése miatt szabadságvesztésre ítélték, a bíróság valamennyi gyermeke, sőt még a jövőben születendő gyermeke vonatkozásában is megszüntetheti. A szülői felügyeletet megszüntető jogerős ítélet hatálya alatt álló szülő nem fogadhat örökbe, gyámságot nem viselhet, nem helyezhető el nála gyermek, és nincs joga gyermekével a kapcsolattartásra. A kapcsolattartás általános szabályként nem illeti meg a szülői felügyelettől megfosztott szülőt, ezen főszabály alól azonban kivételesen kizárólag a gyermek érdekében a bíróság vagy a gyámhatóság eltérhet.⁷⁴A szülői felügyelet megszüntetése iránt a másik szülő, visszaállítása iránt bármelyik szülő, és mindkét esetben perindítási joga van a gyermeknek, a gyámhatóságnak és az ügyésznek is.⁷⁵

Jogeset VI.

A másodfokú bíróság jogerős ítéletével helyben hagyta az elsőfokú bíróság ítéletét, mely az alperesnek az 1994-ben született Sz.P. és 1997-ben született K.L. gyermekei feletti szülői felügyeletét megszüntette, és feljogosította az alperest a gyermekkel való kapcsolattartásra kéthetente két órában, a gyermekek gondozó intézmény rendjének megfelelően. A jogerős ítélet alapjául szolgáló tényállás szerint az alperes Sz.P. nevű gyermeke az alperes és Sz.A. élettársi kapcsolatából származott. Ez az élettársi viszony 1997. januárjában megszűnt, azóta az alperes és két kiskorú gyermeke – néhány rövidebb időszakról eltekintve – hajléktalan, vándorló életmódot folytat. A P.-i Család és Gyermekvédelmi Központ Gyermekjóléti Szolgálat 1999. február óta alapellátás keretében gondozta a családot, a gyermekek a P.-i Gyermek Átmeneti Otthonában, majd a család 2000. év júliusától a Cs.-i Anyaotthonban nyert elszállásolást. A P. Önkormányzat Polgármesteri Hivatalának jegyzője 2001. március 27-én kelt határozatával a kiskorúakat védelembe vette. Az anya és gyermekei 2001. év októberétől Z.-n a Magyar Vöröskereszt Családok Átmeneti Otthonában lakott, mintegy két éven

---

74 Filó – Katonáné:Gyermeki jogok ... 131-old.

75 Ptk. 4:193. §

keresztül. Ebben az időszakban az alperes jövedelmét a családi pótlék, a rendszeres gyermekvédelmi támogatás, különböző jövedelem pótló támogatások és rendkívüli segélyek képezték. Az alperes nem működött együtt az átmeneti otthon családgondozóival, folyamatos szócsatákba, vitákba keveredett az otthon lakóival, dolgozóival, ami gyermekeire olyan hatással volt, hogy nem tudtak az átmeneti otthon közösségébe beilleszkedni. A két év alatt az alperes csak két alkalommal, néhány napos időtartamra létesített munkaviszonyt és az egyéb felajánlott lehetőségeket különböző kifogásokra hivatkozva nem fogadta el. Lakókörnyezetét elhanyagolta. Az alperes 2003. november közepén a Z.-i Átmeneti Otthont elhagyta, a gyerekekkel albérletbe költözött, majd 2004. év augusztusában a család visszatért B.-re, ahol különböző szállodákban, panziókban éltek és néhány nap után fizetés nélkül távoztak. A vándorló életmód következtében a két gyermek fizikai gondozatlansága olyan mértéket öltött, hogy aktuális iskolájuk arról tájékoztatta a gyámhatóságot, hogy ez a helyzet a gyerekek osztálytársainak egészségét is veszélyezteti. A gyámhivatal a rendőrség közreműködésével krízisszállóra vitte a kiskorúakat.⁷⁶

Záró vélemény

A kiskorú gyermek feletti szülői felügyeleti jogok gyakorlásának konkrét tartalma az elmúlt három év óta szélesedett ki és konkretizálódott igazán. A bíróságon szerzett eddigi tapasztalataim alapján arra a megállapításra jutottam, hogy a vizsgált Egri Járásbíróságon és Gyöngyösi Járásbíróságon a bírák gyakorlatilag azonosan értelmezik a mögöttes tartalmát a „rég” gyermekelhelyezéssel. Jogerős ítélet még viszonylag kevés született a szülői felügyeleti jogok rendezése tárgyában, és a döntések zöme is az egyik szülő kizárólagos felügyeleti jogát rendeli el. Az általam megkérdezett bírák közös vagy az egyes részjogosítványok tekintetében megosztott felügyeletet még nem rendeltek el az ügyekben, döntéseik során zömében továbbra is figyelembe veszik a Kúria által hatályát veszített 17. számú irányelv iránymutatásait zsinórmértékül használva azt.

A családjog, a szülők és a gyermekek sorsát érintő döntések meghozatala talán a legnehezebb, legembert próbálóbb területe a polgári jognak. Véleményem szerint a polgári bírák nagyon nehéz helyzetben vannak, amikor gyermekek felett kell ítéletet

---

⁷⁶ Családi Jog, HVG-ORAC Kiadó Budapest, 2007. év 3. szám: Joggyakorlat: A szülői felügyelet megszüntetése, összeállította: B.L.-né

mondaniuk, hisz az egész sorsukat megpecsételheti egy-egy rossz bírói döntés. Mindezek miatt úgy gondolom, hogy a családjogot tárgyaló bírának a kiskorú gyermekek sorsa érdekében elsősorban kötelező mediációs képzéseken kellene részt venniük, másrészt hasznos lenne a folyamatos szakmai továbbképzés a törvényszékek, ítélőtáblák, egyetemi oktatók részéről a munkateher csökkentésével egyidejűleg.

Meglátásom szerint a közel jövőben számíthatunk a jogellenesen külföldre vitt gyermekek számának növekedésével is, amely újabb megoldandó feladat elé állítja a bíróságokat és a hatóságokat. A külföldi ügyek sokasodása a jogharmonizáció gyorsabb és gördülékenyebb folyamatát kívánja meg az Európai Unió tagállamaitól, és azok nemzeti bíróságaitól. Még mindig hosszadalmas és göröngyös az út a külföldi ügyek megoldásában, amin álláspontom szerint sürgős lenne változtatni elsősorban a sérelmet szenvedett gyermekek és a szülők érdekében, hiszen egyértelmű, hogy **GYERMEKEINKBEN VAN A JÖVŐ.**

A tanulmányomban szereplő jogesetek az Egri Járásbíróság, valamint a Gyöngyösi Járásbíróság elnöke által engedélyezett kutatómunkám során kerültek anonimizáltnan felhasználásra.

Eger, 2017. április 2.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Vekerdy Tamás: Érzelmi biztonság, Kulcslyuk Kiadó,

A polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény

Filó Erika – Katonáné Pehr Erika: Gyermeki jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem, HVG-ORAC Kiadó, Budapest 2015.

Boros Zsuzsa – Katonáné Pehr Erika – Kőrös András – Makai Katalin – Szeibert Orsolya: Polgári jog – Családjog. Második, átdolgozott, bővített kiadás – HVGORAC, Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2014.

majt.elte.hu/Tanszekek/Majt/Magyar%20JogtorteNET/

Az Európai Tanács tevékenysége a családjog területén, Strassburg, 1996., magyarul: Emberi Jogi Füzetek, 1993/3.

A házassági jogról szóló 1894. évi XXXI. törvénycikk

17. számú Irányelv a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról

dr. Visontai- Szabó Katalin: A bizonyítás szempontjai és nehézségei a szülői felügyelet rendezésére irányuló perekben, Családi Jog, HVG-ORAC Kiadó, Budapest XIII. évfolyam 1. szám., 2015. március

Makai Katalin: A szülői felügyelet, Polgári Jog - Családjog, HVG-ORAC Kiadó Budapest 2013.

dr. Kőrös András: Az új Ptk. Családjogi Könyve – a 2013. évi V. törvény és a Szakértői javaslat összevetése 2. rész., Családi Jog, HVG-ORAC Kiadó, Budapest XI. évfolyam 4. szám.,

dr. Kozák Henriett: Isabel Pape: Internationale Kindesentführung, Könyvismertetés, Családi Jog, HVG-ORAC, XIII. évfolyam, 2015. szeptember,

dr. Bencze Lászlóné–dr. Brávác Ottóné–dr. Csiky Ottó–dr. Filó Erika–dr. Katonáné dr. Pehr Erika – dr. Kőrös András–dr. Makai Katalin–Piros Zsuzsanna–dr. Somfai Balázs–dr. Szeibert Orsolya–dr. Szócs Tibor: A Családjog kézikönyve 2007., HVG-ORAC, Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest 2007.

dr. Szeibert Orsolya: A gyermek meghallgatása és a jogellenes gyermekelvitel, Családi Jog, 2009. 4. szám

dr. Kozák Henriett: A gyermek bíróság által történő meghallgatásának gyakorlata, Családi Jog, 2011. 1. szám

dr. Bucsi Ágnes: A gyermek meghallgatása az őt érintő eljárásokban – egy alapelv érvényesülése a magyar joggyakorlatban I. rész, Családi Jog, 2011. 2. szám,

A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet (továbbiakban. Gyer.)

dr. Császár-Nagy Noémi, dr. Illés Blanka, dr. Somfai Balázs, dr. Szemán Felicitász, dr. Katonáné dr. Pehr Erika: A gyermek mint „közös tárgy”- a közös szülői felügyelet és a váltott gondoskodás perspektívái

Az Országos Igazságügyi Orvostani Intézet 10. számú Módszertani Levelé az igazságügyi pszichológus szakértők működési köréről és tevékenységéről

Az Országos Igazságügyi Orvostani Intézet 20. számú Módszertani Levelé szerint (az igazságügyi pszichológus szakértők működési köréről és tevékenységéről)

Családi Jog, HVG-ORAC Kiadó Budapest, 2007. év 3. szám: Joggyakorlat: A szülői felügyelet megszüntetése, összeállította: B.L.-né